

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
BUDAPEST,
V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:

Szerkesztőség, kiadóhivatal és
könyvkiadóvállalat ... 95—28
Nyomda ... 98—70

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1886—1915

SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti

DR SZABOLCSI LAJOS.

Hirdetési osztály:
VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... 100 korona
Fél évre ... 50 korona
Negyed évre ... 25 korona

Zsidó ellenforradalmárok.

Szmrecsányi Györgynek, aki a nemzetgyűlés első napján azt kiáltotta Huszár Károly miniszterelnök beszédébe, hogy zsidó nem volt az ellenforradalmárok között, küldjük az alább következő adatokat, kiegészítéskéül annak a korántsem teljes névsornak, amelyet az Egyenlőség utolsó számában közöltünk mártirhalált halt zsidó ellenforradalmárokról.

1.

Biharderecskéről husvét első napján kivonultak a vörös csapatok. Alig hagyták el a községet, Meisner Sámuel zsidó kereskedő 21 éves fia: Jenő azonnal hozzáfogott az ellenforradalom megszervezéséhez. Két nap múlva azonban a vörösök visszatértek, a javarészt bécsiemből álló Rothziegel-zászlóalj egy különítménye vonult be Biharderecskére, s ennek első dolga volt, hogy Meisner Jenőt, akit az ellenforradalom vezérének tekintettek, elfogja. Ez sikerült is. A fiatal zsidó tisztet a vörösök, szállásuk udvarán, agyonlőtték. Derecskén a direktórium egyetlen tagja sem volt zsidó.

2.

Mult számunkban már megemlékeztünk arról, hogy Kláber Leó postasegéd tisztnek nagy szerepe volt a június 24-i budapesti ellenforradalomban. Kláber Leóról és férfias magatartásáról azóta a következőket sikerült megtudnunk:

Kláber Leó, Kláber Zsigmond zágrábi borkereskedő fia, az októberi forradalom kitörése előtt két évvel, a zágrábi telefonközpont műszaki tisztviselője lett. Az októberi forradalom kitörése után, amikor a jugoszlávok lettek az urak a horvát fővárosban, a zágrábi telefonközpont alkalmazottaitól is megkivánták, hogy a hűségüket letegyék. A központ összes műszaki alkalmazottai eleget tettek ennek a kívánságnak, egyedül Kláber tagadta meg a hűségük letetését. Műszaki emberekben nagy hiány volt Jugoszláviában s a zágrábi hatóságok Klábert, annak ellenére, hogy a hűségük letetését megtagadta, nemcsak hogy megtűrték tovább is állásában, de egyenesen kényszerítették arra, hogy abban megmaradjon. A fiatal tisztviselőt magyar szíve Budapestre vonzotta: megszökött Zágrábból, Buda-

pestre jött s itt a József-központba osztották be. Június 24-én délután, amikor Kláber szolgálattételre megjelent a középpontban, látta, hogy az udvart Ludovikások tartják megszállva. Azonnal felkereste a parancsnokukat, Szikora-Szabó László főhadnagyot, puskát kért tőle és felajánlotta szolgálatait. Őn az életével játszik! óvta a főhadnagy Klábert, aki így felelt: Tudom! Az ellenforradalmárokat körülvezette az épületben, ő mutatta meg, hogy hol, melyik helyiséget kell megszállniok, átadta az interurbánt és Kiss főhadnaggal egyetemben az egész vidékre leadta a jelzést: Kitört az ellenforradalom, Kún Bélát és Szamuelyt letartóztattuk, ha lehet, siessetek Budapest segítségére. Ennek a jelzésnek tulajdonítható, hogy az ellenforradalom vidéken sokhelyt valóban ki is tört. Ezután az épület tetejére vezette a Ludovikásokat, ahol a fiatal katonák felállították a gépfegyvereket. Kláber most néhányadmagával a Német utcán álló vörösörökhöz ment, akiket arra igyekezett rábeszélni, hogy csatlakozzanak az ellenforradalomhoz.

Ez az akciója is majdnem sikerült már, amikor megérkezett Korvin Ottó gépfegyveres százada és az épületet körülzárta. Minden ellenállás hasztalannak bizonyult, a Ludovikások megadták magukat. Felemelt karral kellett elhagyniok az épületet, amelynek udvarán csak négyen maradtak: Szabó, Kiss, Grassi főhadnagyok és Kláber Leó. Szürkült. Es a keserves, esős nyári reggelen egy kis pupos gnóm jelent meg a József középpont udvarán, mel-lén vörös szalaggal: Korvin Ottó. Tettleg bántalmazta az ellenforradalmárokat, majd terroristáival a Nádor-utcai katonai osztályra vitette őket. Itt ült másnap törvényt Kláber fölött. Halálbüntetés várt az ellenforradalom összes résztvevőire, Romanelli azonban, mint tudjuk, közbelépett és így Kláber is megmenekült tizenötévi kényszermunkával. A gyűjtő-fogházba került, ahol azonban idegsokkot kapott és a rabkórházba kellett szállítani. Harminckilencfokos lázban feküdt a rabkórházban, amikor két terro-rista, Mácsai és Nyári kicipelték az ágyából és visszahurcolták a cellájába. Ezzel az utasítással adták át a fegyházörnek: Ennek az utolsó gazembernek a cellájában kell megdöglenie! Augusztus 3-án

szabadult ki a börtönből. A villamost, amelyen a városba igyekezett, a Rákóczi-uton feltartóztatta az ébredő magyarok egy csoportja ezzel a felszólítással: A zsidók pedig szálljanak le...

Kláber a fogságában megismerkedett Fangler Béla főjegyzővel, a zalaegerszegi ellenforradalom hőisével, akit pátriájában azóta nemzetgyűlési képviselőnek is megválasztottak. A képviselő is megszerette a derék és hazafias érzésű zsidó fiatallembert, erre vall, hogy legutóbb is a következő megleghangu, szíves levelet írta neki:

Budapest, 1920. február 7-én.

Kedves Barátom!

Kedves leveled végtelenül megörvendeztetett, mert a sok szenvedés és nélkülözés tényleg összeforrasztott bennünket. Azt hiszem, rövidesen fel foglak keresni, mert mint nemzetgyűlési képviselő Budapesthez vagyok kötve, akkor majd csendesen elbeszélgetünk a multról és jövőről, visszaidézhetjük az elmúlt kellemetlen napok fel-felbukkanó derűs epizódjait is.

A viszontlátásig sokszor ölel öreg barátod

Fangler Béla.

Ugyancsak szíves hangú levélben kereste fel Klábert Szent Iványi Sarolta csillagkeresztes hölgy is, akinek a vőlegényével Kláber együtt volt a fegyházban.

3.

Dr. Deutsch Oszkár, az Ujpesti Izraelita Köz-
művelődési Egylet elnöke írja az Egyenlőségnek:

A nemzetgyűlés megnyitása alkalmából Huszár Károly miniszterelnök ur az egész Ház osztatlan figyelme közepette a vörös uralom alávalóságával is foglalkozott. Rámutatott azokra, akik ennek a gyalázatos rendszernek minden gyötrelmeit végigszenvedték. Megemlítette a hőseket. Az ellenforradalom hőseit. A vörös véredek szerencsétlen áldozatait. Tisztelettel adózott a mártiroknak, kiket a kommunista horda börtönökbe hurcolt. Az általunk is csak helyeselhető szónoklatot Szmrecsányi György és Hencz Károly képviselő urak zsidófaló társasága viharos közbekiáltással zavarta meg, szerintük a kommünt a zsidók csinálták, de az ellenforradalmárokat és bebörtönzötteket soraiban egyetlen zsidó sem volt.

Eszem ágában sincs, hogy az antisémi kurzus kitűnő lovagjaival vitázzam. Csak tényként akarom megállapítani, hogy az urak, enyhén szólva, tévedni méltóztatnak. És akik néhány minden felekezeti gonosztevőért, bolondért, fantasztáért, börtöntöltelékért minden zsidót ki akarnak irtani, fel szeretnének akasztani és kórusban zugják, hogy „vessen minden zsidó”, vegyék elő a statisztikát és a rablóuralom hiteles kimutatását és látni fogják, hogy amikor Szmrecsányi ur még a bécsi Imperiál ruganyos ágyán hevert, sok száz becsületes zsidót már akkor börtönbe hurcoltak ellenforradalmi üzelmek miatt. Vértanúink vannak, akik a magyarságért, megcsufolt és meggyalázott nemzeti eszménkért emelt fővel mentek a bitó alá. Szamuely pribékjei röhögve akasztották fel számos jónevű hittestvéremet és szegény Engel Sándor barátom zsidó szívébe akasztás előtt rohamként vertek. Az urak tehát ne általánosítsanak! Ne tessék azt hangoztatni, hogy a bebörtönzöttek között egyetlen zsidó sem volt. Nem igaz. Sokan voltunk. Felekezeti arányszámunkat súlyosan meghaladó mértékben hurcoltak bennünket börtönbe. Az én szűkebb hazámban, Ujpesten, amikor inogni kezdett a talaj, engem is bebörtönöztek. A magyar gváripar büszkeségeit, a Wolfnereket, Mauthner Zoltánt, egy csomó zsidó hitvallású jogászt, nagykereskedőt tartottak fogságban az ázsiai téboly martalócai és vámszedői. Közben kiszabadultunk. És mentünk a szélrózsa minden irányában, mert életünk egy pillanatig sem volt biztonságban. Do'goztunk, szervezkedtünk, ellenforradalmi konventikumokat tartottunk, hogy a bolsevizmus átkát közös akarattal megszüntethessük. Majd bemutatjuk a bizonyítékainkat! Sebeinkkel nem büszkélkedünk. Nem izlésünk szerint való az ilyesmi. A mártiriumból sem akarunk üzletet csinálni. De vegyék tudomásul azok, akiket illet, hogy akárhogy dörögnek is, a zsidó hitfelekezet a bolsevista urakomért és annak gaztetteiért nem felelős. Annak minden

gyalázatosságát elítélte, minden gyötrelmét végig szenvedte. A zsidó kereskedőt „minden a miénk” felkiáltással tették először koldussá. Kik csinálták a bolsevizmust?! Zsidók? Nem igaz! Sorainkból régen kirugott felekezettelen pogányok voltak a vörös rongy hordozói.

Majd szolgálunk adatokkal, számokkal és foglyokkal, hősi halottakkal. A milliárdokat is kimutatjuk, amelyeket zsidó kezek gyűjtöttek össze és vörös latrok hordtak szét. Most nincs érkezésünk a magunk érdemeinek méltatására! Most mindkét kezünkkel, egész szellemi és fizikai erőnkkel Magyarország újraépítésének ügyét szolgáljuk. Minél jobban gunyolnak bennünket, mi annál rendületlenebbül ragaszkodunk magyar hazánkhoz. És a fronton újra ott leszünk! Hadd igya vérünket a drága anyaföld, amelyen bölcsőnk ringott és amelyben hősi halált halt hittestvéreink ezrei nyugosznak.

Szmrecsányi ur, szíveskedjék tudomására adni öttagu társaságának, hogy a vörös zsidók véletlenül egy zsidót is bebörtönöztek...

A soproni fegyházban ellenforradalomban való részvétel miatt 1919. júniusában öt évre ítélten sanykódott Kopfstein Béla műszerész, Lévai Imrere ugyanott hét évi, dr. Béla Henrik ungvári orvosra élethossziglan való fogság várt...

4.

Emlékeztessük Szmrecsányi Györgyöt a szegedi Fischer Marcell tartalékos tisztekből álló szakaszára, amely egy másik szakasszal együtt elfoglalta a szegedi vörös kaszárnyát, lefegyverezte a vörös katonákat s amelyben huszonnégy ember közül huszonkettő zsidó volt?

Az ellenforradalom zsidó szervezőit, szereplőit, hőseit, ugy sem tudnók mind felsorolni és sok jelentkezni sem tud már közülük, mert mialatt Szmrecsányi György Bécsben várta a kommün végét, ők itthon mártírhálalt haltak azért, hogy ez a nemzetgyűlés minél hamarabb összeülhessen.

Ötezer hold. A nemzetgyűlésben február 23-án, Szmrecsányi György beszédében többek között a következőket mondotta: Feltétlenül szükségesnek tartom a termelést ellenőrző bizottságok felállítását. *Zalamegyében egy ötezer holdas birtok parlagon hever, mert tulajdonosa nem kapta meg azt a bérleti összeget, amelyre reflektál.*

Felkiáltások a kisgazdapárton: Meg kell nevezni!

Felkiáltások a középén: Gróf Batthyány Zsigmond!

Egy hang a középén: Hiszen ez nem is zsidó!

A tudósítást nem olvastuk tovább. A megdöbbenéstől szinte elállt a lélegzetünk. Lehetséges? Lehetséges, hogy az inségnek ebben a hét sovány esztendő megcsufoló esztendejében, a Dunán túl, a legjobb magyar termőföldből parlagon hever ötezer hold s azért hever parlagon, mert a tulajdonosa nem kapta meg azt a bérleti összeget, amelyre reflektál? Tudják az urak: mennyi ötezer hold dunántúli föld? Az ország területének számottevő hányada, a terményei egész esztendőn át elégségesek egy nagyobb vidéki város élemezésére, a földjéből száz földreches, föld nélkül szükkölködő kisgazda-család minden vágyát, reményét, álmát valóra lehet váltani. Vérházító, a nemzet ellen való legsúlyosabb természetű merénylet az, ha ilyen időkben ilyen föld és ennyi megmiveletlenül éktelenkedik. Valutánk javulását csak nyersterményeink, mezőgazdasági terményeink kivitelétől remélhetjük. Számítsák ki: valutáris szempontból mit jelent az, hogy az ötezer hold elmaradt termését akár: külföldi behozatallal kell pótolnunk, akár: nincs módunkban külföldre kivinni. A kisgazdapárt közbeszólójának igaza volt: nem zsidó, aki ezt a nemzetellenes, szívtelen, kegyetlen dolgot megcselekedte. Zsidó ilyenre nem képes.

Vajjon mit felel Bódy? A chicagói magyar egyetemi kör levelet küldött Bódy Tivadar polgármesternek, amely közli, hogy az Amerikába szakadt magyarság hajlandó Budapestnek egy millió dollárt (amerikai pénznemben), vagy, ha szükséges, ezen felül is bármilyen összeget kölcsönadni városi bonok, vagy bármilyen a kölcsönöknél szokásos kötjegyek ellenében. Elmondja a levél, hogy a kör mostanában százezer éhező magyar gyermek segélyezési akciójában veszi ki nagy részét és a legnagyobb örömmel bocsátaná készpénzét a főváros rendelkezésére. A levél írója, Fellegi Emil, kijelenti magáról, hogy ő jó katolikus s mint ilyen a felekezeti harcok ellensége, végül megnyugtatót kér abban az irányban, hogy Budapesten nincs többé felekezeti osztályozás. Mert — mondja a levél — az amerikai magyar zsidók a legnagyobb lelkesedéssel és áldozatkészséggel támogatják a magyar ügyeket. A levelet a legközelebbi tanácsülés tárgyalja. Vajjon mit felel Bódy?

— A nemzetgyűlésből. Különböző zsidózó közbeiktáltáson kívül, melyeket a nemzetgyűlés higgadt elemei csöndben elsikkadni engedtek, kiemelkedő

antiszemita momentum volt e héten Szmeccsányi György beszédében az a tétel, hogy ezentúl trafikjogot csak megbízható keresztény, elsősorban rokkant fog kapni. Hogy miért köti a nemzetgyűlés a trafikjogot felekezethez, mikor a zsidó trafikosok is oly engedelmesen árulják és propagálják a keresztény lapokat, az nem egész világos, a sok éhező zsidó trafikos vérző szívvvel fog lemondani erről a rendkívüli előnyös megélhetést adó pályáról, hol 10 és 20 filléreket lehet keresni lapokon, 1/2 és 2 filléreket bélyegeken. Kérdés, hogy e trafikjoggal, ha zsidóktól elvétetik, segítve lesz-e a keresztény társadalom éhező nagy tömegén? Ami pedig a rokkantakat illeti, jó lesz már most tudomásul venni, hogy Magyarországon több mint tízezer zsidó rokkant nélkülöz, s a béna lábak és amputált kezek nem ismerhetik a felekezeti különböztetést.

— Mi lesz az egyetemen? Ballagi Aladár rektor ismeretes zsidót kizáró rendelete ellen a Magyar Zsidó Főiskolai Szövetség vezetősége orvoslást kért Huszár, Haller, Rubinek miniszterektől. A miniszterek megígérték a rendelet revízióját március elejére. Reméljük a legjobbat.

Itt egy cikkünket a cenzura törölte.

A magyar színészet és a zsidók.

Irta Sebestyén Károly, az Orsz. Színművészeti Akadémia tanára.

II.

Gál Gyula emberábrázolásának sokoldalúsága, igazsága és mélysége a Nemzeti Színháznak mind mai napig disze és gazdagsága. Gál Gyula rajongva csüng hivatásának legideálisabb javain. Egyre tanul, dolgozik, fárad önmaga tökéletesítésén. Valahányszor színháza új föladat elé állítja, — akár a hatalmas Falstaffról, akár egy kis epizód szerepről van szó, — mindig elülről kezdi egész mesterségét, és oly szorgalommal, lelkiismeretességgel, szerető aprólékossággal dolgozik rajta, mintha ez volna első szerepe. A nagy művész olyan naiv a világi dolgokban, amelyek művészete körén kívül esnek: intrikában, reklámban, haszonlesésben, mint egy nagy gyermek. Megindító szerénységgel beszél sikereiről és irigység nélkül való elismeréssel és melegséggel társai minden diadaláról. Fanatikusa a magyarságnak, amelynek erős és hitvalló igéit nemzetiségi vidékeken is az élőszo és a zseniális művészet erejével hirdette. Kitűnő professzora a fiatal színésznemzedéknek, amely hivatása megbecsülését, az élet komoly fölfogását, a színművészet nemzeti küldetésének súlyát már az iskolában megtanulja mesterétől.

Beregi Oszkár tehetsége, jelleme, ehhez képest életfölfogása is egészen más természetű. Ez a művész hasonlít a reneszánsz boldog korszakának szülöttjeihez. Előtte egy szentség van: a művészet. A Part pour Part jelszava egész terjedelmében és mélységében megteljesedett rajta. Nála minden csak eszköz művészi ideáljai megvalósítására. Zengő orgánuma, tökéletessé kiépített beszédtechnikája, sok elméleti gondolkodása és tanulmánya, sok dus természetű adománya mind csak arra való, hogy velük mennél hatásosabban szolgálja artisztikus céljait. Így éltek valamikor a cinquecento festői és szobrászai, ötvöseik és műiparosai, elzárkózva műhelyükbe és az élettől elvonatkozott gondolatvilágukba. Csoda-e, ha az élet aztán zordonul bekopogtatott a műhelyen, hogy e művészek nem találták meg mindig a vendég fogadására a legalkalmasabb szót, modort és stílust?

Rózsahegy Kálmán színészi östehetség. Benne megvan az a szívderítő vis comica, amelyet oly soká hiába kerestünk; az a feszültséget oldó, jótékony, áldásos vidámság, amelynek kelyhében nincs a keserűségnek, még a fanyarságnak sem cseppnyi alja. Szintiszta aranykedély ez, a jókedvnek, a széles és szabad kacagásnak, a pazar és elmés mókának aranykelyhe. Csak itt-ott csillan meg az érzelmesség, az elérzékenyülés sötétebb gyöngyszeme a drága serlegben: de gyöngyszem az is. Egyformán nagy, ha Lear nehézkedvű bolondját, vagy ha a Vizkereszt harsányan kacagó tréfamesterét játsza. Bölcs a bolondságban, mikor a pusztai fenyér megtévelyodott királyát igyekszik vigasztalni és elszórakoztatni; és bolond a bölcseségben, mikor az Ahogy tetszik Próbakövének elmésségeit csavarja el. Egyformán nagy és igaz Shakespeareben és Molièreben. Legnagyobb és legigazabb magyar alakjaiban. Volt-e valaha magyarabb megszólaltatója Peti cigánynak és Baracs Matyinak a magyar színpadokon, mint Rózsahegy Kálmán? Ki merné elvitatni ettől a gyökeresen magyar színésztől, hogy nemzeti színművészetünk legkiemelkedőbb képviselői között tartásuk számon és ilyenül becsülik meg?

Ivánfi Jenő a legműveltebb, a legtanultabb és gondolatokban, tervekben, új és újító eszmékben leggazdagabb magyar színész. Önálló művészi alkotásain a nemes becsvágynak, a tudós elmélyedésnek, az avatott mügondnak fénye csillog. Shylockja a külföld világhírű színészeinek alakítása mellett áll, és átérzésben, átértésben, átélésben alighanem fölöttük, — az egy Schildkraut kivételével. III. Richárdja, Macbethje, Tartuffe-je egymás rokonai, sőt testvérei nagyvonalúságban, monumentalitásban, amelyből azonban nem hiányzik a legapróbb részletnek szeretettel teljes kidolgozottsága sem. Ivánfi főjelentősége mégis rendezői és színházpolitikai tevékenységében tetőződik: ő a klasszikus irány oszlopa a Nemzeti Színházban. Nemcsak a klasszicizmusé, hanem a romantizmusé is. Eleme az ex a sse irodalmi, költői és művészi dráma, amely távol áll a nap üzleti hajszáitól, gondosan elkerüli a tömeghatás országutját és külön ideálok felé új utakat tör. Ez az igazi alkotó művészet a rendezésben. Buzgó törekvéseinek köszönhetjük a Nemzeti Színház utolsó korszakának legjelentősebb

Terjesszük az EGYENLŐSÉGET, a zsidóság lapját.

sikereit. Ezen a színpadon játszott Delli Emma is, egyike a legérdekesebb és legegényibb emberábrázolóknak, amíg férje, Török Lajos, a világhírű orvosprofesszor el nem szőlította ettől a hivatástól. Delli Emma néhány finoman rajzolt, paszellszerű képet hagyott hátra emlékezetünkben, amelyet onnan a feledés sohasem fog kitörölni. Mindig az élő életet, a meggyőző igazságot adta és valami olyan értéket is, amit a színésztől ritkán kapunk: szerepén, szerepe szavain, gesztusain, mozdulatain túl az ő tulajdon kedves és varázsos egyéniségét, egy olyan plus-t, amelyet a legnagyobb klasszikus vagy a legönérzetesebb szerző is hálás köszönettel fogadhatott.

*

Tüzetesen itt csak a Nemzeti Színház zsidó felekezetű színészeiről szólhattunk, mert elsőül azt a tételt akartuk igazolni, hogy felekezetünk gazdag részszel járult hozzá nemzeti színművészetünk fejlődéséhez, belső tartalmának gyarapodásához, színvonala emelkedéséhez, szelleme elmélyítéséhez. De ezen a kereten kívül még bőségesen találjuk zsidó feleinket a magyar színészet elsőrangú művelőinek sorában. — A Vigszínház személyzetéből egész sor szolgált rá az igazak elismerésére, a lelkesedők tapsára. Hogy ez a műintézet a magyar színjátszásnak sui generis otthona lett, jelentőségben, tekintélyben, már-már hagyományok dolgában is a Nemzeti Színházzal egy sorban álló, azt Faludiék dologhozértésén és áldozatkészségén kívül nem csekély mértékben köszönhetik Szilágyi Vilmos szakavatoltságának és Jób Dániel finom izlésének és leleményének.

Egészen külön klasszist képvisel a fiatal magyar színészetben Törzs Jenő, akinek színjátszó génieje még mindig fejlődőben van. Néha az a benyomásunk róla, mintha ezen a téren mindent tudna, ami csak tudható s mindent egyformán jól. Szerencsére nincs így. Törzs akkor igazán nagy, mikor emberi jellemével kongruens alakokat kell ábrázolnia. Mikor passzív, némán tűrő, önmegadó, szenvedéseivel megrendítő vértanút játszhatik. Innen van példálan sikere a Sasfiókkal. Soha el nem feledhető élményünk marad, amit az Elő halottban, a Félkegyelműben láttunk tőle. Egy fiatal, magyar szerzőnek, Vilányi Andornak, hamar letűnt drámájából mint soha el nem tűnhető emlék él bennünk egy szerencsétlen, nyomorult, szerelmes zsidófiu alakjának emléke.

Ekképpen Törzs Jenő művészegényisége mintha igazolná azt a föltevést, amelyről bevezető soraiban szólottunk: Hogy fajunk a színészkedés körében is a passzivitás ábrázolására a legalkalmasabb. Ugyanezt a tételt látszik bizonyítani a fényes tehetségű Forgács Rózsi is, aki minden emberi és asszonyi kinszenvedésnek oly ékesszóló kifejezője a színpadon.

De az egyes eseteknek nincs bizonyító erejük ott, ahol más természetű jelenségek más következtetések levonását követelik. A zsidó színész a magyar művelődés történetében sem egyfajta és egyszínű. Van közte hős és van intrikus; van, aki királyi koronát és palástot hord, van aki koldusrongyokban jár; van Wotan és Hans Sachs, Madarász Henrik és Thüringia örgróija. Köztük ékeskedett Ney Dávid, a fejedelmi énekes, akinek hangja sima volt, mint a bارسony és erős, mint az acél és zengő, mint a tuba; köztük ragyog mindnyájunk büszkesége, Rózsa Lajos, a mesterek mestere, akit a tömeg tomboló lelkesedése köszönt, valahányszor a babért fejére illesztik Nürnberg ünneplő mezején; köztük siratjuk a korán elköltözött Erdős Richárdot, a kedves és tehetséges bohémot és a harc mezején elesett Bihar Sándort, drága tanítványomat, akinek a legkomorabb kritika is ragyogó művészjövőt jósolt. Van köztük könnyű és csapodár énekes madár; van, akit babér ékesít, polgári tisztesség és jólét övez, van, aki faluról-falura jár inségben, éhesen, szellős rongyokban, de holtig hű és kitartó lelkesedéssel a maga választotta pálya iránt. És valamenyny magyar. Szívvel-lélekkel az. Szegény és alázatos fia ennek a népnek, terjesztője nemzeti nyelvének, buzgó ápolója kulturájának, hálás azért, amit nemzetétől nyert azzal, hogy magyarnak született és hálára nem számító azért, amit népi javaink érdekében a színpadon vagy kivüle szól és cselekszik. Vegyéték el a magyar színésztől zsidó adeptusait, taszítsátok le őket a színpadról és a gonosz és lelketlen merényletnek nemcsak a magyar színészet, nemcsak a magyar művészet, hanem a magyar kultúra és a magyar nemzeti érzés is soha jóvá nem tehető kárát fogja szenvedni.

ZSOLDOS tanintézet

a legjobban készült elő MAGÁNVIZSGÁKRA.
VII., Dohány-utca 84. — Telefon József 124—47.

Itt egy cikkünket a cenzura törölte.

A talmud.

Irta: dr. Blau Lajos

II.

A misnának és talmudnak csak végleges kialakulását tudjuk korszerűen megállapítani, de csirájál époly kevéssé látjuk, mint a földbe vetett mag csirázását. Az ásatások által ismeretlensé vált ókeleti népek szokásai és törvényei közt nem egyre akadunk, melyet a talmud rabbinikus intézménynek mond. Ilyen pl. a hétnapos lakodalmi ünnep és a hétnapos halotti gyász, melyekről már Mózes első könyvében van említés, az elsőről Jákob házasságánál, melyet az arameus Lában rendezett leányának, a másodikról Jákob halálánál, amikor József szentelt hétnapos gyászt atyjának. A születési, házassági és halotti szokások általában igen szívós természetűek, különösen pedig a stabilis régi népeknél, (nemcsak a keleti népeknél, mint általánosan gondolják). Nincs ma már semmi kétség aziránt, hogy számos «rabbinikus» törvény, szokás, monda s hasonló eredetét tekintve Mózes előtti korba nyulik vissza. Volt élő hagyomány. Ez nem jelenti azt, hogy a «szóbeli tan»,

amint már Hillel nevezi, (meghalt időszámításunk eleje körül) a rabbinikus tant ellentétben az «írott tannal», a tórával szemben, — mint ilyen már a patriarkák, Ábrahám, Izsák és Jákob idejében létezett volna. Mindenesetre tény, hogy a rabbinizmus régi termékei gazdag kincses bányái ősrégi törvényeknek, népszokásoknak, népmondáknak, történelmi emlékeknek, kezdetleges és haladott reális ismereteknek, valószínű kincses lelőhelyei a néprajznak (folklore) is; de a rabbinizmus maga, mint történelmi jelenség, mint vallásbeli irányító erő a történelem színterén először ez időszámításunk előtti V. század közepén tűnik elő Ezra írástudó (héberül szófér) személyében. A talmud gyökérszála visszanyulnak Ezra idejébe. Ez a tudós és lelkes pap (kóhén) a perzsa nagykirály engedélyével és messzemenő felhatalmazásával 80 évvel az első visszatérés után újabb exuláns csapatot vezetett vissza Babilóniából a Szentföldre, hogy a jeruzsálemi szentélyt és annak kultuszát az ez irányban tett sikertelen kísérletek után helyreállítsa és a zsidó államot újbó megalapítsa. Judea az egyetlen példa a világtörténetben, hogy leliport és ókori szokás szerint idegen fogságba hurcolt nép, a maga országát újból felépítse és második állami életet kezd.

jen. Az erőt e példátlan alkotáshoz a nemzeti vallás szolgáltatta. Nem karddal, hanem isteni szellemmel alapította meg Ezra, a zsidó nép restaurátora, a templomkultuszt és az ezzel álló és bukó államot, valójában vallási közösséget. Nem új vallást alapított, hanem a zsidó nép jobbjai által már régóta követett vallásgyakorlatot tette általánossá, minden egyes zsidó által követendő gyakorlattá.

Alapeszméje az volt, hogy a zsidó népnek és a zsidó közösségnek talpköve a tóra, melyet Isten Mózesnek a Sinai hegyén kinyilatkoztatott. Ebben a szent könyvben örök időkre nyilvánult meg Isten akarata, mely mértékadó a zsidó nép és minden egyes tagja számára. Ami a tórában elő van írva: törvény, parancs, rendelet, erkölcsi tanítás, az kötelező minden zsidóra; de értelme nyomostrandó. «Ezra arra irányította gondolatát, hogy kutasson Isten tanában». A tóra nem rendelkezett világosan minden egyes esetre, amely a köz- és magánéletben az idők folyamán előadhatja magát; nincs törvénykönyv, amely ily teljes lehetne — de tartalmából, irányából, szelleméből, betűjéből következtetni lehet, ha kutatjuk. A kutatás héber szavából: dárás származik a törvény-magyarozatnak neve: midras, amely szó az összes törvényt-magyarozatoknak, úgy műveknek, mint egyes tételeknek, kétezer évnél régibb összefoglaló neve. Ami kutatás útján a szent szövegből leszármaztatható, a tóra parancsának tekintendő, mint Isten kinyilvánított akarata. Ezra szellemében állították a későbbiek, hogy a próféták és a többi szent iratok tartalma szintén bennfoglatalik már Mózes öt könyvében. Isten csak egyszer nyilatkozott meg és a sinai-hegyi kinyilatkoztatásban valamely formában már benne rejlenek a próféták és szent írók beszédei és eszméi is. Ez az eszme hatja át Ezra követőit, az írástudókat (szófér), a bölceket (cháham) és a törvényt-magyarozókat (amóra), tehát a hagyomány összes képviselőit kerekén ezer éven át Ezra fellépésétől a talmud befejezéseig. (460 idős. előtt — 500 isz. után.) Ezért mondja a talmud és a midrás, hogy azt is előre megmutatta Isten Mózesnek, ami újat valamely jeles tanítvány egykor mondani fog. Mindaz virtualisan benne van már a tórában.

A tóra tehát az alapkönyv volt, ennek szelleme hatja át a prófétát, az írástudót és a bölceket, a későbbi zsidó irodalom egymásra következő rétegeit. Az egész nép esküvel és írásban kötelezte magát 445 ószen Mózes tanának megtartására. Tehát Ezra nem áll magában, ő a néplélek, népszellem, a népakarat megtestesítője. A zsidó nép gondolkozott a fennebb. vázolt értelemben a tóráról, a zsidó nép tehát az írástudók, bölcsek, talmudisták szülőanyja. Mózes törvénye nem volt idegen könyv a zsidó nép körében, mint 500 évvel később ama pogány népeknél, melyek között a zsidók évszázadokkal Pál apostol előtt folytatták, még pedig óriási sikerrel, a térítést, és amelyek az új életmód berendezését az előttük új szent könyvből merítették. A zsidó nép vallásgyakorlatában élt a tóra. Mózes törvénye, a népélet a tóra megtestesítője volt. A népélet egészében vallás volt, a közélet épügy, mint a magánélet. Nagyon természetes, hogy sok megszentelt szokás, törvény s egyéb nem volt Mózes öt könyvében található, sem abból kutatás útján leszármaztatható. Kedvelt volt, szent volt, régi volt — hagyomány volt. Ez «az ősök hagyományának» első forrása. De a népélet forgatagában új intézkedésekre (takkána) is volt szükség, melyeket üdvös voltuk mellett az idő is mindinkább megszentelt. Ez a hagyomány második forrása. Egy eredetire nézve homályba burkolt és talán már Ezra korában létesült hivatalos testület, a «nagy gyülekezet» (synagoga magna) liturgiai és egyéb intézkedéseket honosított meg; hasonlóképen járt el az előbbi testületet a görög időben követő «Synhedrion», a mai napig ismert szanhedrin is. Ez a hagyomány harmadik forrása. Eredetileg minden tóra volt, akár kifejezetten benne volt Mózes könyvében, akár nem. De az idők folyamán tudatossá vált a keltő közt levő származási különbség; tudatára ébredtek annak, hogy vannak bibliai és vannak rabbinikus parancsok, van írott és van szóbeli tan. Az «írott tan» és «szóbeli tan» kitételeket először Hillel patriarka használta, de pogánnyal szemben, a talmudban elég ritka, csak Maimonides vette használatba és így lett a modern tudósoknál népszerűvé, míg a régiek a két csoportra való tekintet nélkül egyszerűen tóráról beszéltek.

Itt a cenzura egy cikkünket törölte.

Nagy keresztények véleménye a zsidóságról.

Ha az egyéni szabadság érvényesülhetésének feltétele az egyéniségi eszme uralomrajutása, az egyéni szabadság kifejlődésének története mindig vissza kell, hogy vezesse a bűvárt az ókor e csodás népére, melyben az egyéniségi eszme kézzelfoghatóan érvényesült, szemben azzal a jelenséggel, hogy az eszme a görög-római nagy civilizációból majdnem teljesen ki volt veszve... Merem állítani és bebizonyítottnak vélem, hogy amaz eszmék, melyek a mai elméleteknek és egész rendszerüknek alapját képezik, a régi zsidóságban, habár sok esetben durva alakban, fellelhetők, sőt uralmuk által annak, szemben az antik világgal, egészen sajátos jelleget is adnak... A 19. század mozgó eszméinek csiráit és pedig jelesen a szabadságiakéit, a zsidóságban kell keresnünk; amaz eszmék gyakran durvább alakban és mindenkor a fejletlenség stádiumában ugyan, de fellelhetők a zsidóságban is, és pedig az összes ókori népek közt csakis a zsidóságnál... A vélemények jogosultsága tekintetében a 19. század is csak alig áll felette a zsidóságnak. Az antik világból kiveszett egyéniségi és szabadsági eszméket a zsidóság folyton és magasra fejleszté, megteremtve így a tetteles szabadsági fejlődés alapját.

Az antik civilizáció államilag megsemmisítve a zsidó-világot, annak erkölcsi tartalmát utóbb abszorbeálta. A rómaiak ledöntötték a zsidó államot és úgy látszik, mintha a romok alatt ki kellende pusztulnia a zsidó fajnak is: az erkölcsi tartalom örökké megsemmisíthetetlen ereje azonban legyőzhetetlennek mutatkozott itt is; nemcsak hogy a pusztulás alól megmentette, de meg is bosszulta a zsidó fajt: a zsidóvilág törzséből elágazni indult egy mozgalom, mely mindannak, ami a zsidóságban általános emberi szempontból erkölcsi tartalom volt, meghódította az antik világot, visszaadva civilizációjának azt, amit egyoldalú különleges fejlődés közben az általános emberiből elnyomott s elvesztett volt; de e visszaadás, bár a civilizációnak magának tökéletesítése, kiegészítése, a rajta nyugvó államalakulásnak s az ezzel összeforrt nemzetnek megsemmisülése volt; mert megváltozván az erkölcsi alapok, meg nem állhatott többé a rájuk épített állam, nemzet; míg a zsidó faj, melyet a római csak állami létéről foszthatott meg, fennmaradt: a római, mely a zsidó befolyás alatt erkölcsi alapját vesztette el, megsemmisült; civilizációja azonban, kiegészítve azzal, amit a zsidóságtól átvett, a

Ahol még nem ismerik: vigyétek be az EGYENLŐSÉG-et!

nagyszerű temetkezésből Phönix-ként emelkedett ki és teremtett új alakulásokat szakadatlan fejlődésben egész a mai napig; azon irány mindazáltal, melyben tovább fejlett, s azon erő, mely továbbfejleszté, lényegileg zsidó volt, s ez magyarázza azon tényt is, hogy míg a civilizáció minden más, régibb s újabb társadalmi alakulást, mellyel állandó érintkezésbe jutott, ellentállhatatlanul nivelláló hatalommal megsemmisített, a zsidóságot világszerte épségben meghagyta egész a mai napig azon részében is, mely mellette különalakult, sok tekintetben tagadólag vele szembeállva, s ellene gyakran valóságos élet-halálharcra kényszerítve, eredeti alakjában megmaradt... Valamint a zsidóságban, ellentétesen az antik világgal, elejétől fogva következetes folytonossággal fejlett az egyéniségi eszme és ez eszmének fokozatos fejlődésével s érvényesítésével azonosíthatók általában a zsidóság fejlődési stádiumai, úgy a kereszténység sem volt egyéb, mint az eszmének a zsidó szellemi világ körén belül való továbbfejlesztése...

Tanai nem tettek hozzá a törvényhez semmit sem; amit tanított, mind a zsidóságból volt merítve kizárólag, a zsidóság erkölcsi tartalma képezte tanainak anyagát. — Krisztus a zsidósághoz semmit sem tett hozzá, de elvetett belőle bizonyos részeket; ezeket pedig, melyek miatt a kereszténység a zsidósággal oly éles ellentétbe jutott, utóbb, kétezeréves fejlődés alatt, ugyancsak elvetette nagyrészt a zsidóságnak nagyobb része is, ha nem is elvileg, de legalább tényleg elannyira, hogy Krisztus, ha ma megjelenne köztünk... sokkal inkább, semmint egyes keresztény felekezetekben, — melyek azóta sok újat és idegent vettek fel, — azon mai zsidók közt keresné hivat, akik megőrizvén a zsidóság erkölcsi tartalmát... nem gyakorolják többé... a zsidó törvényeknek a vallási formalizmusra vonatkozó részét... Tudnivaló, hogy az első keresztények zsidók voltak, akik hiven, sőt Pál apostol fellépéséig feltékenyen ragaszkodtak a zsidó törvényhez; de nem is volt szükség elfordulniok a zsidóságtól, mert hiszen az eddigi fejlődés által a zsidóság talaja maga a legtermékenyebbé volt téve a kereszténység számára. A közzürzavar, az állapotok sanyarusága minden gondolkodó szellemet, minden érző keblet egy nagy fordulat előérzetére utalt, mint egyedüli menekvésre a végpusztulás elől. Mert a zsidóságban sohasem rendült meg a jövőben való hit. A legiszonyubb csapások sulya alatt is remény éleszté az aggó sziveket. E remény mindig egy és ugyanaz a régi remény volt, melyet a próféták hirdének egykoron.

Jézus magával a zsidósággal, a törvényekkel lényegi ellentétben nem volt... Nem a zsidók feszíték fel Jézust, hanem közelebbről meg sem határozott számu néhány bitor ellensége. A zsidók ezrenként mesterüket és barátjukat tisztelik benne... Amit történeszek, hőcsészek s erkölcsitanítók megszoktak Jézus legsajátosabb szellemi tulajdonául tekinteni, s ami csakugyan azon része a kereszténységnek, melynek erkölcsi súlyát, világhódító utját s a szó szoros értelmében páratlan fontosságát az emberiség fejlődésének történetében köszöni, az is mind tisztán a zsidóságból van merítve: értjük Jézus valláserkölsi tanait, melyek feltalálhatók minden szavában, melyeket előtérbe állított minden alkalommal... Zsidó maradt Jézus községe, nem tépte el a történeti láncolatot, nem sértette a törvényt, nem hozott be új szokásokat és erkölcsöket... szóval, egyszerűen zsidókból állott... Midőn a keresztény-zsidók társaik közül kiváltak, külső maguktartásában hivat maradtak a zsidóságnak, valamint az maradt volt Jézus maga. Magukat tekinték a zsidóság igaz hivatának, s tanúságot tettek erről azáltal, hogy a zsidóknál is szigorúbb, a földiektől elforduló és tartózkodó életmódot éltek, a benső kegyesség felé fordulva minden törekvésükkel. — A kereszténység egészen a zsidóságban gyökerezett, nem volt egyéb, mint ennek egyik jelentkezési formája, nem téve

hozzá semmi újat, semmi idegent, újításai kizárólag abban állván, hogy a fennálló formákból és külsőségekből egy részt elvetett. — Jézus első fellépése éppen nem volt a teokrácia és külsőségei ellen intézve; igazságos és törvényhű zsidónak mutatkozott maga is, tiszteletet tanúsított a külsőségek iránt is, és nem vélte ezekkel ellentétben levőnek a belső tartalmat, melyen utolsó analízisben ezek is alapultak és melynek érvényreemelése törekvését képezte, anélkül, hogy ezért elejétől fogva szándokában lett volna lerombolni a teokrácia külsőségeit... Szive is égett népeért és a leghazafiasabb zsoltár szavaival nevezi Jeruzsálemet egy nagy király városának. A jeruzsálemi templom udvarának szentsége kételyen felül állott előtte..., a szinhedrion a legmagasabb bíróság volt előtte... A zsidó szellem erkölcsi nagysága győzött a kereszténység alakjában a tudományos és a politikai nagyságot képviselő antik világ fölött, mellyel találkozott és mint idegennel szükségszerűleg összezapott volt.

Asbóth János: A szabadság (1872).

Kitérők.

Irta: Kiss Arnold.

Lear király.

III. fejezet.

Polényi Izsóné, szül. perjámosi perjámossy Lendvay Erzsébet legkevesbé se volt olyan zsémbes és hárpia természetű asszony, mint a sógornéja, dr. Polényi Bertalanné.

Sőt ellenkezőleg, végtelenül méltóságteljes, fenségesen előkelő urnó volt a nagyságos asszony, a szép, hidegen csillogó acélké szemeiből csak úgy sugárzott a büszke öntudat, hogy őt minden jog szerint megilleti a „nagyságos“ titulus, nem úgy, mint azt a sok arrogáns és malomkő nagyságu briliánsbutonokat hordozó zsidó asszonyt, akik vértforraló szemtelenséggel máról-holnapra vedlettek át király-utcai kifőzdek főlszolgálo tündereiből nagyságos asszonyokká, s akik az erdélyi nemes fejedelmek titulusát olyan bosszantó nyugalommal adományozták önmaguknak, mintha csak valami új gyémántköves karperecet vásároltak volna a váci-utcai zsidó ékszerésznél.

A Loráffy Zsuzsanna természetű, szép Lendvay Erzsébet szentül meg volt arról győződve, hogy vértanúáldozatot hozott, amikor a Lendvayak ősi családfájának gallyát a Pollákok görbe-törzsökü, csenevész fajzatu sároni tölgyébe oltotta be — s a perjámosi zsentri kuria fölött akkor már nagyon fenyegetően villogtak azok a kicsiny dobverő pálcikák, amiknek tudvalevőleg semmiféle respektusuk sincsen még a legősibb vevetű nemes birtokok iránt sem, amikor Lendvay Erzsike lemondóan hősi gesztussal elhatározta magát arra, hogy a gazdag Pollák Dávid majdani unokáit fogja ringatni a Lendvayak kétkoronás címerü ősi bölcsőjében.

Nem bánt éppenséggel rosszul a hozzájuk költözött apósával. Azaz, hogy inkább — sehogyan se bánt vele.

Pollák Dávid elfoglalta Izidor fia lakásában a számára a folyosó végén kijelölt kis udvari szobát, a feleségének arcképe ott is ott lógott az ágya fölött, naphosszat egyedül volt, Izidor fia, illetve inkább a menyé, külön szobalányt tartott az öreg ur kiszolgálására, az takarított reája, az ujságolta el neki, mikor lesz vendégség a nagyságos uréknál, hogy a nagyságos asszonynak mikor van migrainje, s az hozta hírül neki, hogy a nagyságos asszony a hét melyik napján óhajta tiszteletét tenni az öreg urnál, meggyőződést szerzendő, nincsen-e valami panasza, valami óhaja a Pollák urnak?

Oh, amikor perjámosi perjámossy Lendvay Antalék, a nagyságos ur szülei jöttek látogatába Polényi

Jenőékhez: egyszeriben szűk lett a nyolcszobás lakás, sürgött-forgott a cselédség, sütöttek, főztek, nagyuri familiák, a földhözragadt, de zseni-gögi Lendvay-család minden ija-fija gyűltek össze vendégségre — míg az öreg Pollák papa magányos szobácskájában fogasztotta el ebédjét, „mert az öreg urnak korán kell ebédelnie, hogy utána egy kissé lepihenhessen“, a vacsoráját, „mert az öreg urnak megárhathna a késői étkezés“.

A fia, az Izidor, azaz hogy Izsó, az meg nagyon elfoglalt ember volt. Sokat tartózkodott a birtokon, nyakig munkába volt merülve, s amikor néha csak kéthetenként egyszer belátogatott az édesapja szobájába, sebbel-lobbal nagy örömeinek adott kifejezést, hogy „apának nincsen semmi panasza, s hogy úgy-e, az Erzsike aranyos asszony? pedig nagy dolog ám az, hogy keresztény származású nő ilyen tapintatos tudjon lenni a zsidó apósával szemben, mert hiába, előítéleteket csak igazán finomlelkű asszony tud legyőzni“.

Az unokái felől, az Izidor fia házában, az öreg Pollák, okulva a Bernát fia családi körében tapasztalatokon, nem volt már kétségben. Azok keresztények voltak.

Vagy egyszer egy héten azok is be-belátogattak „a zsidó nagypapához“, amint a nevelőnő invitálta őket ilyen látogatások alkalmával.

A kis négyéves bogárszemű Antalka, meg a kis hároméves, özikenézésű, aranyszőke Katóka.

Félénken, elfogódottan pacsit adtak a nagypapának, Antalka egy versikét szavalt el a nagypapának, Katóka vékonyka, selypítő hangocskáján valami kis dallal produkálta magát, s bátortalanul kérdezte meg a nevelőnő kisasszonyt: szabad-e a „Miatyánkot“ is elmondani a nagypapának? S amikor elbucsztak, csak hosszas nógatásra merték a nagypapát megcsókolni.

Később a gyerekek nekibátorodtak.

Egyszer a kis Antal nagy szilajul a nagypapa nyakába ült s féktelen jókegyvdel kurjantotta a paripájának: „Gyi te zsidó!“

Hajh! milyen nagyokat és jóizüeket kacagott a Lendvay-familia az Antalkának ezen a sikerült tréfáján. Szolgabíró lesz ebből a gyerekből, akárki meglásse!

Karácsony ünnepe virradt föl. A zsidóknak a chanuka ünnepe összeesett a karácsonnyal.

Az öreg Pollák Dávid sohse volt valami nagyjambor zsidó, afféle modern, előkelő, fölvilágosodott zsidó volt mindig, még tiszaváradai rasekól idejében is, a szertartásokat nem igen tartotta be, a boldogult felesége is sokkal „előkelőbb“ házat vitt, mintsem hogy ott az „elavult“ zsidó szokásokat betartották volna, — de az öreg Pollák egyes ünnepeket mégis csak jól-rosszul valahogyan megünnepeelt, a gyerekkori reminiscenciáktól, a trencsén-báni zsidó tanító házában emlékeitől sehogyan se tudott szabadulni — az őszi, nagy ünnepek áhitata a lelkében égett, széderestét rendezett, rasekól is volt, hozzászokott hivatalból is, hogy szombatoként templomba járjon, néha-napján még tefilinnel is imádkozott.

Most pedig az öregségében, amikor egyedül maradt, amikor a zsidó hitét a közvetlen környezetében annyi bántó hidegség és sértő megvetés vette körül a saját gyermekei házában, most ellenállhatatlan erővel ébredt föl a szívében a vágyódás: hitének melegsége, vigasztalása után.

Benn, a fiának lakosztályaiban fényesen ragyogó karácsonyfa lobogott száz színes gyertyácskával — az öreg Pollák chanuka-mécsest gyújtott, nyolcadik napja volt a chanuka ünnepnek, nyolc gyertya lángolt a kicsiny szobájában, a „moauz cur jesuoszi“ éneket dalolta könnyeborult szemmel...

Egyszerre nyílt az ajtó, s bámész szemekkel álltak meg a küszöbön a gyerekek, az Antalka meg a

Katóka, akik boldog karácsonyi ünnepet jöttek kívánni a nagypapának.

A gyerekek majdnem megdermedtek a szokatlan látványon való csodálkozástól.

— Ni, a zsidó karácsonyfa! — kurjantotta el magát jókedvűen Antalka.

S a kisujját szopogatva a rózsás szája-cskájában, Katóka szepegve kérdezte meg a nagypapát:

— Nagyapa! mondd csak, mért vagy te zsidó? Sokkal jobban szeretnék, ha nem lennél vén zsidó!

S az öreg ur ideges is volt, bánatos is volt, rossz-kedvű is volt, önfelédten, zsémbes haraggal kiáltott rá a gyerekekre:

— Mars ki innen, haszontalan, rossz gyerekek!

Riadtan, sirva futottak a gyerekek az anyjukhoz, elpanaszolva, megtóditva a rajtuk esett sérelmet:

— Az a vén zsidó megvert bennünket, — toporzékolt bögve a kis Antal.

— A zsidó nagyapa ne lakjon többet minálunk, — mondotta pihegő szepegéssel a Katóka, s úgy pottyogtak a könnyei, hogy az anyjának szinte a szíve hasadt meg fájdalmában.

Nagy ribillió lett ebből az esetből. Polényi Izsóné szül. perjámosi perjámossy Antalné fölindult érzésekkel kereste föl a szobájában az apósát.

Élénk és fájdalmas szemrehányásokat tett az öreg urnak. Hát ezt érdemelte meg az ő figyelme, önfeláldozása, sőt önmegtagadása, hogy az egész rokonságának állandó rosszalása dacára, a házában tartja, ő, a született perjámosi perjámossy Lendvay-lány egy öreg zsidót? Hát volt neki szíve megütni az ártatlan gyerekeket, durva haraggal kidobni őket, amikor azok boldog ünnepet jöttek kívánni a nagypapjuknak? Hiába, nem is tekintí őket az unokáinak. A zsidó vér nem tagadja meg magát. Nem tudja elszivelni a keresztényt, még ha az unokája is az.

Könnyek peregtek perjámosi perjámossy Lendvay Erzsébet szeméből végig az arcán.

— Meg kellett volna gondolnom, mielőtt zsidóhoz megyek. Odaadtam a nevemet, leszállottam, megaláztam magamat, szégyenkezve a familiám előtt — s ez a hála és köszönet?!

S bő és szapora beszéde folyamán mindinkább indulatosabban a nagyságos asszony abbéli meggyőződésének is kifejezést adott, hogy az öreg Pollák amugy is mindent keresztényeknek köszönhet. A nagy vagyonát keresztény zsiron hívva kereste, ami tisztessége, becsülete volt, keresztényektől kapta — befogadták, megbecsülték, Tiszaváradon, belőle, a zsidóból, urat faragtak, — de ilyen a zsidó: háládatlan, gyűlölködő, a jötevői ellen törő. Am magára vessen Pollák ur, — ezentul én is így fogok magával bánni. Amilyen a jó nap, olyan az Adjon Isten.

— **Hirdetmény a pászka ügyében.** Mindazon hitfeleink, akik Budapest IV—IX. kerületében laknak és pászka (macsoth) igényt tartanak, jelentkezzenek: VII., Wesselényi-utca 44. sz. hitközségi fiúiskolában működő macsoth-bizottságnál folyó évi március 1. és 10. közötti időben. Hivatalos órák 8—12-ig és 3—6-ig vannak. A lakásbejelentő-lap és az 1919., illetőleg a folyó évben fizetett kultuszadóról szóló nyugta elhozandó. Március 10-ike utáni jelentkezések egyáltalában nem lesznek figyelembe vehetők. Az I., II. és III. kerület területén lakók bejelentéseiket a budai, illetőleg az óbudai, a X. kerület területén lakók pedig a kőbányai izr. hitközség elöljáróságához küldjék be és a pászka vásárlására jogosító igazolványokat ezektől a hitközség elöljáróságoktól fogják megkapni. Budapest, 1920. február havában. A pesti izr. hitközség elöljárósága.

A pászka kilója valószínűleg 25 koronába fog kerülni. Személyenként kb. egy kiló pászkat lehet kapni a peszach ünnep tartamára.

Követeljétek az EGYENLŐSÉG-et trafikban, pályaudvaron, utcai árusoknál!

A három kártyás.

(Történet a kállói szent papról.)

Írta: Szabolcsi Lajos.

I. Éjjeli séta.

Azt az utszéli korcsmát, hová a kállói szent pap és az ő kísérői ezen a pénteki éjszakán behatoltak, bujtosi csárdának nevezi a nép. Ott terül el mellette a «Bujtos.» A «Bujtos»: ingovány, soha ki nem száradó mocsár, álmos nagy pocséta, amelyikbe belébólogat a káka és a nád; állóvíz, amelyiken vadlud és réce sikoltoz egyet-egyet. Most, az éjszakában, alszik a Bujtos; csak a lidérc kék fénye bolyong és szökellik a zombékon és bánatos bugás hallik a nád közül.

A bujtosi csárda rosszhírű fészek. Kóbor cigányok tanyája, vándor szegénylegények menhelye. Zsidó ember messze elkerüli, mert a gazdája, Oroszi Nagy János nem szereti ezt a fajtát. És éppen ide huzódott kártyázni az a három szépszakállu öreg zsidó, szentséges ünnepestén?

A kállói szent pap megáll az asztalfőnél, a három kártyás főleszmél.

— Honnan valók vagytok? — kérdezi a szent pap.

— Tokajról, — felel az egyik dörmögve. — Hát kend kicsoda?

— Én meg kállói vagyok.

— Mit akar kend tőlünk? — mondja a másik. — Nincs itt éjjeli szállás. A korcsmáros már alszik. Nem való ez a hely zsidó embernek.

— Engem idehivattak hozzátok, — mosolyog a kállói pap. — Üzentek értem, hogy jöjjetek ide, megnézni, mit csináltak ti péntek este?

Azzal se szó, se beszéd, a kállói szent pap leül az asztal tulsó végére és helyet mutat a három társának is. A kártyások boszusan dobják le a kezükből az ördög bibliáját.

— Hivatták? — kiáltja az egyik. — Ugyan ki hivatta kendet? Nekünk nincs szükségünk kibicre. Elleszünk mi magunkban is. Elég pénzünkbe kerül, hogy a korcsmáros megtűr minket ma éjszakára ebben a csárdában! Nem kell ide vendég, hallják-e kentek?

A kállói pap úgy tesz, mintha nem hallaná a mérgeskedést. Ott ül az asztalnál, szemére huzza nagy posztókalapját, a kezébe támasztja homlokát és hamiskásan néz a kártyásokra.

— Háromszor üzentek értem, zsidók, a ti ügyetekben, — mondja vidáman. — Az első hirnök azt mondta, hogy végigkártyázzátok az egész országot, minden éjjel máshol dorbézoltok. Azt feleltem rá, hogy semmi közöm hozzá. A második hirnök azt jelentette, hogy utban vagytok tengelyen Tokaj felől és a nyomokban egy rablóbanda lopózik, amelyik les erre a töméntelen aranypénzre itt. Azt feleltem, hadd lessen.

Egyszerre csend támadt az ivóban. Az egyik nagy szakállu kártyás ijedt pillantást vetett a pénzre. Azután kinézett az ablakon, hogy jön-e már a rablóbanda?

A kállói pap nyugodtan folytatta:

— Azután jött a harmadik hirnök. Attól megtudtam, hogy küszöbön áll a pusztulástok. A haldoklóhoz illik eljönni zsidó embernek, én tehát eljöttem ide hozzátok, kik olyanok vagytok, mint a haldoklók.

A legidősebb a három kártyás közül boszusan és ijedten ugrott fel az asztal mellől.

— Ostoba beszédek ezek! — kiáltotta. — Kicsoda kend és mit akar tőlünk?

— Én mesemondó vagyok, — felelte nyugodtan a kállói pap, — vándor *maggid*. Elmondok nektek egy mesét, azután megyek tovább. Így szeretem én azt haldoklókkal tenni, nem időzöm soká az ilyen elveszett embereknel.

Azzal elkezdte köszörülni a torkát, mint ahogy szónoklat előtt szokta.

— Nekünk nem kell mese! — dörmögte az öreg kártyás. — Hagyjon bennünket békén. Itt van egy arany, menjen az útjára.

Azzal odatolt egy aranyat a kállói szent elé.

A pap elmosolyodott.

— Nekem nem kell arany, — mondotta. — De van itt valaki a hátatok mögött, akinek kell.

Az emberek önkéntelenül is hátranéztek az asztal mögé.

A sötétben nem láttak senkit.

— Odaadom *neki* az aranyat, — folytatta a kállói szent pap. — Megérdemli a fáradságáért. Követ benneteket már három hónapja. Veletek van éjjelnappal, el nem hagy egy pillanatra sem. Most is ott áll mögöttetek. Hogy égnek a szemei! Milyen boldog! Hogy ugrál, tapsol örömeiben, mikor ti kártyáztok! Nesze, nesze egy kis jutalom, egy kis előleg erre a három drágalátos lélekre, nesze, *Sátán*, kapd el ezt a pénzt!

Azzal a kabátja szélével, anélkül, hogy kezével érintette volna, eltolta az aranyat az asztal szélére. Az arany lesiklott az asztalról. Egyszerre lángot vetett, kék, éles lángot, azután elünt. Reb Saje Aron Fisch széke mellett történt és Reb Saje Aron önkéntelenül lehajolt és megnézte, hová lett az arany. Az arany nem volt sehhol.

Halálos csend támadt. A három kártyás dermedten állott egymás mellett és úgy nézték a szentet. Ki lehet ez az ember? Valami távoli, félénk sejtelem derengett fel az egyiknek az arcán.

Odasugott a társainak:

— *Der Kalever* . . .

A kállói szent! Nem lehet más! Szabolcsmegye nagy papja! Isten szolgája és a bűnösök kikutatója! A kállói pap ül itt előttük, az utszéli csárdában, a kállói pap jött el hozzájuk, figyelmeztetni, péntek este . . . Hang nem jött az ajkukra, álltak és vártak, mi következik.

A kállói pap pedig nyugodtan és békés hangon mondotta:

— Most pedig elkezdem a mesét.

És az elsőtétült kocsmában, a reszkető gyertyafénynél, az éjféli csendben, jobbán az ő három hívével és a szeméit ráfüggesztve a három kártyásra, a kállói pap belékezdett a mesébe.

II. A mese.

A csillagok felett, ahol véget ér a Göncöl és elhalványul az Orion örök fénye, ott kezdődik a menyország.

Hét menyország egymás fölött, mint hét kastély, mint hét liget, mint hét tenger, nagy és mérhetetlen.

Az elsőnek neve: *vilón* és a tündöklése ezüst, mint a gyöngy és mint a hold.

A másodiknak neve: *rokiá* és a fénye biboros, mint a felkelő nap és mint a rubin.

A harmadiknak neve: *sechokim* és a szinc olyan, mint az opál és mint a kőd.

A negyediknek neve: *zevul* és a ragyogása olyan, mint az alvó tengeré.

És az ötödiknek neve: *mó-ón*. És ez úgy lángol, mint a szinarany és olyan, mint egy nagy, boldog mező. Csupa dal, csupa öröm, csupa muzsika.

És ebben a menyországban kezdődik az én történetem.

(Folytatom.)

HATSCHEK és FARKAS

optikai, fényképészeti és kinematografiai szaküzlet.

Főüzlet: Budapest, Károly király-ut 26.

Fiók: Budapest, VI., Andrássy-ut 31. sz.

Fotóclikkek és gépek állandóan raktáron. Szemüvegek, csiptetők és a többi optikai áruk.

Bak Elza.

Atadtuk az anyaföldnek, ami benne porlandó volt, a lelkének nagy tulajdonságai a miénk maradnak, drága emlékeként fogjuk őrizni körünkben, nevelni fogjuk reájuk fiatal leányainkat, női eszményünké válik megdicsőült társunk: Bak Elza.

Lelkének nemes vonásai nagy zsidónőink mellé állítják őt. Jóság, szeretet, önzetlenség, áldozatkészség, buzgalom méltán csodált nagyságban voltak meg lényében.

Hivatalos munkásságának színhelye az iskola volt, de e gazdag egyéniség nem érte be egy munkakörrel. Szemérmes szegénységnek, rejtett szenvedésnek, amiket csak finoman érző női lélek sejtése tud meglátni, ő volt hűséges, gyöngéd enyhítője. Nagy lelke magasságáról nézte az életet, megvetette az önző élet kicsiny örömeit, boldogságot lelki értékek teremtésében látott. Tanítványai szellemi gyarapodásában, szegényeinek a sorssal való kiengesztelődésében és másoknak szerzett örömben kereset és talált lelki kielégülést. Társasági körében az elmésség és derü sugarait árasztotta. Gyönyörködve hallgattuk szelleme és kedélye finom megnyilatkozását. Vonzó személyének hatása feledhetetlen volt. Egy neves tudósunk mondta a temelési menetben, hogy mindössze háromszor látta őt, de oly közelállónak érzi magát hozzá. És megindultan vitte koszoruját drága halottunk koporsója után. Irigység, rosszakarat nem tudott Bak Elza közelébe jutni. Lényének elragadó kedvessége elnémitotta őket, őt csak szeretni lehetett.

Munkakörének mindegyikébe belevitte egész egyéniségét.

Az iskola volt második otthona. Mint tanár művészetrel és kiváló eredménnyel végezte nehéz feladatát. Nem csak tanított, melegsívű nevelője, lelki gondozója volt tanítványainak. Ismerte jól növendékeit, érdeklődött otthoni viszonyaik iránt. Kutatott minden apró jelenség után, mely föl-tárta előtte lelkivilágukat. A lelket kereste, mert maga is lélek volt egészen. Osztályain a belépés első percében felismertük a gondos osztályfő áldott kezenyomát. A maga képmására formálta őket, osztályainak rendje és pontossága, kötelességtudása és fegyelme az osztályfő szuggesztív egyéniségének hatását hirdette. Nevelési eszköze szívéllyessége és kedvessége volt, de nem hiányzott lényéből az erős egyéniség határozottsága és erélye sem. Szegényei közé, oh, oda csak áldott szívejóságot, meg szeretetét vitte. Tanítványaihoz testvéri érzéssel vonzódott, de szegényei anyjukat látták e fiatal hölgyben. Zsidó szíve ledöntötte a választalakat, kedves vendégei voltak szegényei, magához vonta őket, eljárt ügyükben, ápolta betegeiket, támogatta őket erején felül is. Tanuja voltam szegény, beteg galíciai menekültek rajongó szeretetének és hálójának és láttam, mit köszönhetnek a szegény üldözöttek ez előkelő ur-hölgynek, ki felkereste őket nyomortanyáikon és megnyitotta előttük hű testvéri szívet. És én megindultan szemléltem a zsidó lélek nagyságának gyönyörű megnyilatkozását. Az a nyugalom, hogy szereztek nyugalmat az elfáradtnak, mondja Jezsajas próféta. Ezt tette Bak Elza prófétai lelke életelvvé. Szívén viselte anyiai érdekét, csak magának alig élt. Sorsává tette, hogy másoknak ajándékozza dus élte kincseit. És mily hallgatag egyszerűséggel és természetességgel hordozta az önként vállalt feladatok terhét. Mi láttuk, hogy élete szakadatlan önfeláldozás, ő úgy vélte, csak kötelességet teljesít.

Erényeinek forrása a gyermeki kegyelemből erőt merítő mély vallásosság volt. Bak Izraelnek, a Pesti Izr. Hitközség nemes emlékü hitoktatójának volt gyermeke és vallásos érzületének melegsívű öröklője. A lelke telve volt templomi hangulattal, vallásos áhitattal végezte köznapi teendőit is, azért volt oly tökéletes minden munkája.

Világi tárgynak volt páratlan sikerrel működő tanára, de bensőséges szeretettel figyelte a hitoktatás munkáját. Ez teszi őt számomra örökre feledhetlenné. Állandóan érdeklődött tanítványainak vallástani előmenetele és vallási fogékonysága iránt. Közvetlenül is támogatta munkámat, példával és szóval buzdítva tanítványainkat ünneplésre és templomlátogatásra. Ifjusági istentiszteletünknek ő volt legajátatosabb résztvevője. Buzgólkodott sikeréért, fáradtságot nem ismerve tanította a templomi énekeket, majd gyönyörű hangjával és mesteri játékával kísérte az ifjuság énekét, növelve istentiszteletünk szépségét és áhitatát. Nem volt szabad megköszönnöm segítségét, hiszen «csak kötelességet teljesített». De örök kegyeleten lesz hálám kifejezője támogatásáért és azért a vallási buzdításért, melyet iskolánk ifjusága ragyogó példájából merített. Istentiszteletek után kísérője lehettem szegényeihez. Isten-szolgálat után a szenvedők szolgálatát tette feladatává. Így vitte magával a templomi hatásokat ki az életbe.

Családjában, a régi zsidó családi élet hagyományait oly hiven ápoló körben, ő volt az együttérzés és lelki közös-

ség megszemélyesítője. Lelkében sokszorosán visszhangzott a család életének minden halk rezdülése. Ujjongott, ha örömlük volt, benne virrasztott minden gondjuk. Hadifogságban sínylő öccsei szenvedéseit a bánkódó szülők fájdalomával megtévezve szenvedte át hű rokon szíve, amint forrón szeretett hugainak minden öröme, iskolai haladás, sikerek, boldog házasság, mind az ő nagy örömei voltak. Ez ifju leányok közül többen iskolájában tanultak: s ő a hű rokon és jó tanító ket-tős érzelmi kapcsolával füzte őket magához. Örvendezett bennük és büszke volt reájuk, ők meg rajongó szeretettel csüggték «Elza néni» drága személyén. A Bak Izrael nemes hagyományainak hűséges gondozója volt családjában. Ünnepeit a lelke, midőn kis öccsei 13. születésnapjukat ülték. Buzgólkodott vállalási előkészítésük ügyében, intette őket szent kötelességeikre. Érezte, hogy fenkölt hivatást vállalt, midőn a nagyapa szellemét igyekszik elplántálni a harmadik nemzedék lelkében.

Szeretetért szeretetet nyert cserébe. Hosszu súlyos betegsége idején ágyánál virrasztott és vele szenvedett családjának minden tagja. A testvéri hűségű sógornő, testvérei, hugai, orvosa, mindnyájan a lelkük melegével, anyai gyöngédséggel és fáradhatatlansággal ápolták és gondozták őt. Meghatóan nyilatkozott meg ismerőseinek részvétele is betegségében és temetésén. Egy ragaszkodó tanítvány nyolc-hónapos betegségének minden napjában nála volt és remegve kérdezősködött a szeretett tanárnő hogyléte iránt. Mert körülötte hűség és szeretet teremtek. Olyan volt, mint a mesebeli tündér, lépte nyomán virágok fakadtak.

Mély vallásosságából merített erőt nagy szenvedései elviselésére. Szelid lelkéhez nem fért zugolódás, megnyugvás és türelem csendes szomorúsága ült arcán.

Rendületlen bizalma nem hagyta el utolsó napjáig. Fájdalmas mosollyal szólt nekem tanévmegnyitás előtt, hogy gondoskodjam helyettesítőről, mert istentiszteletünket most nem kísérheti zenével, mint szokta. Nem sejtette, hogy nem fogja többé viszontlátni imatermünket, buzgó fohász-kodásainak színhelyét. Néma lett a harmónium, elhagyta örökre művésze, gyönyörűen csengő hangját sem fogjuk hallani többé. Ő most már a szeráfok karában zengi Isten dicsőségét.

De akik ismerték Bak Elzát, sohasem felejtik el. Tudom, sokszor fogom őt viszontlátni istentiszteleteinken, amint átszellemült arccal, összekulcsolt kézzel buzgón imádkozik. És emléke szent lesz előttem, vallásos megilletődöttséggel fogok gondolni Reája. Tanításomból nem fog eltűnni nemes alakja sohasem. Kegyeletes érzéssel fogom egyéniségét tanítványaim elé állítani s aki életében annyi szerető lelket hódított meg magának, növelni fogja halála után is hiveinek, követőinek, csodálóinak seregét. Áldás emlékére!

Dr. Schwarz Jakab.

HIREK.

— **Székely Ferenc betegsége.** Mint igaz részvétellel értesülünk, Székely Ferenc udvari tanácsos, a pesti zsidó hitközség elnöke spanyol járványban súlyosan megbetegedett. Hiveinek és barátainak nagy tömege a legmelegebb együttérzéssel kíséri az elnök állapotát.

— **A IX. kerületi templomkörzet megalakulása.** Az új hitközségi templomkörzetek közül elsőnek a 28.000 lelket számláló ferencvárosi zsidóság alakította meg templomkörzetét vasárnap délelőtt. Hatalmas közönség gyűlt egybe erre a felemelő ünnepra a hitközség dísztermében, közöttük a VIII.—IX. kerületi zsidó nőegylet teljes választmánya. A hitközségi előljáróság részéről Lederer Sándor dr. elnökhelyettes és Szabolcsi Lajos dr. helyettes kulturálójáró jelentek meg. Weisz Mór templomelőjáró, a Páva-utcai templom nagydírmű vezetője nyilatkozta meg az ülést. «Két év alatt — mondotta nagy tetszéssel fogadott beszédében — évtizedekre való munkát végzett a ferencvárosi zsidóság. Vallásban, jótékony-ságban, áldozatkészségben az első sorokba küzdünk magunkat. Megalakulunk nemcsak a mi körzetünk üdvére, hanem nagy és hatalmas anyahitközségünknek segítésére.» Ezután általános lelkesedés közt Zähler Emil dr.-t ajánlotta a körzeti elnök állására, ki 20 év óta annyit tett fáradhatatlanul a ferencvárosi zsidóságért. Egyhangú éljenzéssel vették ezt tudomásul, mire küldöttség kíséretében megjelent a kör-

zeti elnök, kit hosszas ovációval fogadtak. Zahler Emil dr. nagyszabású beszédben fejtette ki programját. Alapelvei ezek: törhetetlen magyar nemzeti érzés, a vallásosság mélyítése, talmudtörök létesítése, szociális jótékonyosság megszervezése s a kulturális érzés ápolása. A körzet a maga külön életében a hitközség egyetemes életét fogja mélyebbé és tartalmassá tenni. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után megválasztották a körzet következő vezetőségét:

Megválasztották 1920. február hó 22.-én, elnök: dr. Zahler Emil, alelnökök: dr. Epstein Manó, dr. Fülöp Gyula, Grünwald Albert, Holzmann Ábrahám, pénztáros: ifj. Lusztig Sándor, ellenőrök: Katona Mihály, Reiner Arnold, titkár: Schlesinger Ármin.

Ezután Lederer Sándor dr. a pesti hitközség előjárósága nevében nagyhatású beszéddel avatta fel az új körzetet, mire az egyes ügyosztályok elnökei: Epstein Manó dr. (tanügy), Grünwald Albert (pénzügy), Fülöp Manó dr. (kultusz), Holzmann Ábrahám (jótékonyosság) és Schlesinger titkár adtak nívós programot. A nőegylet nevében Friedmann Mihályné szólott. Az újonnan megválasztott választmányi tagok közül Fekete Mihály tartott lelkes beszédet, mire Zahler dr. elnök az alakuló közgyűlést berekesztette.

— **Biztató jel.** A felekezeti béke, egyetértés és türelem ma ritka jelenségének színhelye volt a múlt héten Somogy vármegye egy kis református községe. Szilvásszentmártonban a község egyetlen zsidó családjának fejét, Steiner Dávidot temették, aki részére örök pihenőül a keresztyén temető határán ajánlt föl sírhelyet a falu bírójá. Steiner Dávid koporsóját az egész falu református népe, egyházi dalokat énekelve kísérte ki a temetőbe, ahova, négy módos gazda, ünneplőbe öltözve, a vállán vitte ki. Herzog Manó dr. kaposvári kerületi főrabbi megható beszédben bucsuztatta az elhunytat, méltatta becsületességét, józanságát és közkedveltségét, mely végtisztességét is eseményé tette. Berkenyei István kispapárti vezér, a község bírája, szép beszédben köszönte meg a főrabbi bucsubeszédét, mely a község emberséges magatartásáról, példás mivoltáról is szeretettel szólt. A vasárnap délelőtt végzett gyászszertartás után menlek a református falu hívei a saját templomukba, saját istentiszteletükre.

— **Körzeti próbaszónoklatok.** Scheiber Lajos dr., akit a józsefvárosi templomkörzet jelölt körzeti rabbiállásra, pénteken este és szombaton délelőtt tartotta meg a Rombach-utcai templomban bemutatkozó szónoklatait. Kiváló orátornak bizonyult, aki nemcsak mély tartalmat tud beszédeinek adni, hanem a választékos előadási formáknak is ura. — Legközelebb, március 5-ikén és 6-án, Weisz Sámuel dr. rabbi fogja szónoki képességeit bemutatni. Az V. ker. körzeti rabbiállásra pályázik és a Lipótvárosi imaház-egyesület igazgatósága erre a tisztségre egyhangulag jelölte.

— **Tizenkét gyermeköltönyt** küldött be hozzánk kiosztás céljából Kurtág Lajos ur. A nemes ember barát adományát a leginségesebbek között szétosztottuk.

— **Fáy Ignác dr.,** a délvidéki ügyvédszövetség elnöke a múlt hónapban elhunyt. Haláláról csak most kapjuk a szomorú hírt, mely megilletődést váltott ki mindazokból, akik tudják, hogy a pihenni tért a temesvári zsidó hitközségnek hosszú időn át buzgó előjárója, áldozatkész ügyésze, a temesvári ügyvédi kamarának több mint egy évtizeden át vál. tagja s a délvidéki magyarság egyik előharcosa volt. Hivatásának nemes művelőjét a gyászszertartáson az ügyvédi kamara részéről is melegen méltatták. Hozzá tartozóitól és hitközségétől pedig Drexler Miksa dr. főrabbi bucsuztatta emelkedett hangú beszédben. Halálát özvegyén, buziási Eisenstädter Mártán kívül, testvérei Fáy Miksa főtanácsos és Székely Ignácné Fáy Rózsai, valamint előkelő rokonsága si-

ratják. Székely Ferenc udv. tanácsos, a pesti hitközség elnöke szintén egyik kedves rokonát és meghitt barátját vesztette a boldoguliban.

— **A kilencedik kerületi zsidóság kultúrestélya.** A pesti izr. hitközség kulturügyosztálya tudvalevőleg elhatározta, hogy a főváros körzeteiben, a kerületi egyesületek keretében felolvasó estély-ciklust rendez, amelynek hivatása a zsidó vallás és kultúra népszerű terjesztése és ismertetése. Az első ilyen estélyt a kilencedik kerület zsidóságának kebelében rendezték február hó 21-én, szombaton este. A Ferencvárosi Polgári Kör diszterme ez alkatommal zsufolásig megtelt a kerület közönségével. A hitközség részéről Székely Ferenc elnök, a templomkörzet vezetőségétől dr. Zahler Emil, az ismert kitűnő orvos, a körzet elnöke és Grünwald Albert körzeti alelnök jelentek meg. Az estély résztvevői dr. Hevesi Simon rabbi, Molnár Jenő szerkesztő és Szabolcsi Lajos voltak. Hevesi Simon dr. mélyenszántó tudományos előadása, mely Leroy-Beaulieu írását taglalta, nagy hatást keltett és percekig tartó taps követte. Molnár Jenő három zsidótárgyú versét olvasta fel általános tetszés közepette. Szabolcsi Lajos dr. „Gyermekkori emlék“ című érdekfeszítő novellájával aratott zajos tetszést. Grünwald főkantort kitűnő kórusával két nagyhatású énekszámot adott elő. Székely Ferenc elnök meleg szavakkal üdvözölte a kerület lelkes zsidó közönségét, mely eddig — ugymond — az anyahitközség mostoha gyermeke volt, ezután azonban bele kell kapcsolódnia az egyetemes zsidó kulturéletbe, melyben sok munka vár rá. A közönség az elnököt szívesen és melegen ünnepelte. Zahler dr. körzeti elnök és Grünwald Albert alelnök köszönetet mondtak a megjelenőknek és buzgó zsidó szellemük tudatában kérték további érdeklődésüket.

— **A Magyar Zsidó Kulturotthon főtanácsának** I. ülését 1920 február hó 23-án tartotta dr. Hevesi Simon elnöke alatt. Az ülésen megjelentek a magyar zsidó közélet jelesei. Elnök röviden vázolta a Kulturotthon programját és céljait és bejelentette, hogy a Kulturotthon ünnepélyes felavatása 1920 március havában lesz, mire a főtanács megállapította az avató ülésnek programját. Azután Gábor Ignác igazgató részletesen kifejtette a Kulturotthon legközelebbi programját és beszámolt az iroda eddig elvégzett munkájáról. Mivel az egyetem még eddig ez évfolyamban sem nyitotta meg kapuját a tanulni vágyó ifjuság előtt, ezért a Kulturotthon tervbe vette, hogy már március havában *elsőrendű szakorokkal különböző szaktanfolyamokat nyit, hogy az egyetemi hallgatók a mulasztottakat pótolhassák.* Beszámolt még a holland gyermekakcióról is.

— **Alelnök- és titkárválasztás.** A kőbányai izr. hitközség választmánya f. hó 22-én ülést tartott, amelyen Sattler Pált egyhangulag alelnökké, Farkas Dávid rabbi jelöltet pedig titkárává választotta; foglalkozott a választmány továbbá a rabbiállás betöltésével és a rabbiválasztás előkészítésére egy 24 tagú bizottságot küldött ki.

— **Művészet.** A Főiskolai Hallgatók Szövetsége kitűnően sikerült művésztét rendezett, amelyen Székely Károly megnyitója után Szikla Adolf és Blau Jenő egy Frank-szonátával aratott sikert. Somogyi Adrienne mint énekesnő és mint zongoraművész szerepelt, mind a két területen friss és gazdag tehetségének ragyogó színeivel hatott. A Parasztbecsület és a Szévíllai nagy áriájában pompásan érvényesült meleg és modulációs hangjának tiszta fénye; Liszt C-dur Polonaiseben zongorajátéka a művészi elmélyedés dus invenciójával gyönyörködtetett. A közönség a jeles fiatal művésznőt elhalmozta a megérdemlett tetszés minden jelével. Sámson Mária a Toscából és az Aidából énekelt művészi készségének teljességével. A Lehner—Smilovits—Roth—Hartman vonósnegyes Schubert-részleteket adott elő. Nagyon tetszett Palló Imre énekszáma is.

— **Mozisnak lenni Tótországbán!** A szlovák minisztérium a napokban rendeletet tett közé a moziengépek kiszolgáltatásának szabályozására. E rendelet szerint a kérvényezőnek, ha ő maga nem kiképzett mozi-

opérateur, szaktudós társat kell megneveznie, „aki nem lehet sem zsidó, sem rovott előéletű egyén.“ Ha már maga a minisztérium ilyen hivatalos rendeletet adott ki olyan országban, melyben a békeszerződés biztosította az összes állampolgárok és felekezeti egyenjogositását: úgy joggal következtethetünk a szellemre, mely ennek az országnak kormányát áthatja. Minő biztosítékokat nyújthat oly kormány az összes állampolgárok jogainak megvédésére, mely saját hivatalos közleményeiben a „zsidókat és a rovott előéletűeket“ egy kategóriába állítja?

— **Pártos István meghalt.** Egy nagyszerűen lendülő pálya tört derékba: Pártos István hegedűművész, mint Amsterdamból jelentik, ott spanyol lázban meghalt. Négy esztendővel ezelőtt tűnt fel, tizenegy esztendőskorában. Nemcsak, mint gyermek volt csodálatos, hanem, mint muzsikus is, hegedülésének nemcsak dologbeli készsége kápráztatta el a hallgatót, de a kisfiu szellemének megmagyarázhatatlan mélysége, magas rendűsége, érettsége is úgy hatott, mint egy rendkívüli tünemény. Az Országos Zeneakadémián Hubay Jenő tanítványa volt és a hozzáértők azt állítják, hogy Hubaynak, aki az egész új magyar hegedűs nemzedék mestere, sohasem volt tehetségesebb növendéke, mint ő. A közönség mindenütt, ahol csak játszott, azonnal meghódolt a komoly és szép fiu genie-je előtt, azonnal nyilvánvaló volt mindenki előtt, hogy ő Isten kivételes kegyelméből való művésze a hegedülésnek, rövid élete alatt elárasztották tapsal, babérral, arannyal. Ut azonban a siker sem zavarta meg, nyugodtan, biztosan és férfias komolysággal ment a maga útján előre: a művészi tökéletesedés felé. Pártos István egyike azoknak, akik a magyar kultúra magasrendűségét a legmeggyőzőbben hirdették a külföldön. Pesti zsidó fiu volt és egyforma melegséggel ragaszkodott hitéhez és hazájához.

— **Rockefeller John a keleti zsidókért.** Newyorkból jelentik: Rockefeller John ismert milliárdos a következő, az amerikai jótékonyág arányait jellemző levelet intézte Ginsburg ezredeshez, a keleti zsidók részére kezdeményezett segélyakció vezetőjéhez: «Ámbár föltételezzük, hogy csak zsidóktól tervezik a gyűjtés megvalósítását, atyám és én mégis megbecsülve éreznők magunkat, ha nekünk is megengednék, hogy zsidó polgártársainkkal egyetemben hozzájárulhassunk az akció sikeréhez. Ha a tisztelt bizottságnak tehát nincs ellenére, bátorkodunk segélyként 75.000 dollárt (atyám 50.000, én 25.000 dollárt) följánlani». Magyar valutánk szerint ez körülbelül 19 millió koronának felel meg.

— **Adományok.** A héten hozzánk beérkeztek: A zsidó főiskolai hallgatók részére: Walder Mihály 50 K, Weisz Zsófia és Iduska 100 K, M. Ruggyantagyár tisztviselői Manovill Margit koszorumeleváltása: 325 K. — Hadiözvegyek és árváknak: Csángó Henrik 50 K. — A Szentföldi zsidók részére: Tauber Helén 30 K. — Tetszés szerinti jótékony célra: Erdős René 100 K, N. N. (Szentgál) 50 K. — Huszár Károly gyermekakciójára: dr. Török Lajos 300 K. — A zsidó kórháznak: Erdős René 100 K, Grünfeld József 60 K. — „Szivbajosnak“: Walder Mihály 25 K. — Neuwelt Samunak: Walder Mihály 25 K.

— **A körzeti templomok bibliai előadásai.** A pesti izr. hitközség közgyűlése elfogadta a templomkörzetek szervezését és a körzeti rabbi intézményét. Ezzel a nagy horderejű kerületi beosztással a körzeti templomokra és imaházakra hátrult a szent feladat a peripheriákon a vallásos életet a hivenél mélyíteni, a hithűséget fokozni és szilárdítani. A Lipótvárosi Talmud-Thóra és Imaházegyesület, mely eddig csak az ifjuság között terjesztette Talmud-Thóra iskolájában a szent tant, áthatva magas feladatának hivatottságától, bibliai előadások intézményét készül létesíteni, mely a felnőttekre és különösen a nőkre terjed ki. Módot akar nyújtani ezzel a kerület minden egyes hívőjének, ki szomjuhozik és meríteni akar a szentírás ősi kútforrásából, hogy mindennap az esti órákban alkalma legyen hirneves rabbik és tudósok előadásait meghallgatni. Igen értelmesen mondják bölcseink: A könyv és a kard együttesen hullottak le az égből és egy hang hallatszott a magasból: „Ha örködtök a könyvem felett, akkor védve vagytok a karddal szemben.“ A szenvedések kataklizmájában, amelyben most élünk, csak a Thóra mélységes tengere az a szellemi erőközpont, az az ősforrás, amelyből az ifju lélek halhatatlan erejét merítheti. Csak ebben a könyvben van a mi

hatalmunk, a mi jövőnk; ez volt a diaszpóra óta a mi világitó fáklyánk, vezérelt bennünket és mindig, ha nemtelen, igaztalan vádakkal illettek bennünket, ez volt a megnyugtatónk, a vigasztalónk. Ezt a mindig időszerű Thórát évezredek óta tanítják, magyarázzák és a mi nyilvános Istentiszteletünknek és szellemi táplálékunknak főalkatrészét képezi; ez a mi zászlónk, melyért élünk s melyért hősiiesen küzdenünk kell. Ha zsidó testvéreink ezen szent tanokat magukba szívják, ha megismerik dicső történelmünket és multunkat, akkor teljes és igaz önérettel vallják majd magukat a zsidóság tántoríthatatlan, megingathatatlan hívének és síkra szállnak, ha valaki örökéletű, szent vallásunkat megtámadni merné. A Lipótvárosi Imaház egyesület heti programja: Szombat: Muszafima után: Haftórah magyarázat, délután 3 órakor: A Szidrah magyarázata. Vasárnap d. u. 6 órakor: Rasi magyarázat. Hétfő d. u. 6 órakor: Gemoroh magyarázat. Kedd d. u. 6 órakor: Misnah magyarázat. Szerda d. u. 6 órakor: Zsidó tárgyú világi előadások a nők részére a zsidó háztartásban való kötelességükről. Csütörtök d. u. 6 órakor: Thillim. Nyáron az Atyák mondasai (Perek) magyarázata.

— **Halálozás.** Lederer Aladárné szül. Heisler Laura Szabadszálláson f. hó 19-én, rövid szenvedés után elhunyt.

Piatra Nemezben (Romániában) e napokban meghalt Segalescu ismert zsidó színész, ki Romániában több mint 30 esztendeig működött a zsidó színház szolgálatában, melynek annak idején Goldfaden Ábrahámmal együtt alapítója volt.

— **A tabi izraelita hitközség** február hó 8-án tartotta meg ezidei tisztújító közgyűlését. Elnök lett: Singer Simon, alelnök: Sugár Ferenc (uj), pénztárnok: Kuttner Mór (uj), előjárók: Nobl Jakab, Wiener Ferenc (uj), Kürschner Ignác (uj). Templomgondnokok: Goldberger Jakab, Bachrach Gyula (uj). Gondnok: ifj. Herzog Mór. A közgyűlés a viszonyoknak megfelelően rendezte a tisztviselők fizetését és elhatározta, hogy a pesti zsidó kórház céljaira nagyobb szabású gyűjtést indít.

— **Aranylakadalom.** Szemere Lipót, Máv. nyugdíjas tisztviselő f. hó 22-ikén ünnepelte szűk családi körben házasságának ötvenedik évfordulóját.

* **Mindazok,** kik bőrvizsketegségben szenvednek, okvetlen vegyék meg a Czaich-féle „Kontrakulin“ kenőcsöt, biztosan használ. Kapható mindenütt.

Három sziciliána.

1.

Kelet.

Szememben véres könnyek ezre fáj ma,
Kelet a versem, bár az ive gót,
Zsoltár helyett ma halk sziciliána,
De hangja mélyebb, könnytől lobogóbb.
Két ezer év után egy alkony álma
Vérző arannyal festi meg a szót,
Kelet az árnyék, bolygó öröm árnya,
Szívem felett a tépett lobogók.

2.

Ősz.

Allok az est aranyhegyén az őszben,
A bűm remegve tompa kürtbe fű,
Nincsen szüret már, nincs szüretelő sem,
Földön gerezdek, pernye, füst, hamú.
Tépetten sir a zászló, csüggedt őrszem —
Egy őszi zsoltár fáradt, halk szavú
Száll, száll magasra, hosszan, ősmérsően —
Ma búcsuzik a régi kis fiú...

3.

Piave 1918.

Hat napja már. Gubbasztva csüng a sátrunk
Hig sár felett, hat hosszú napja már,
Hat napja már, hogy napsugári se láttunk,
Ver az eső s kimart a szennyes ár,
Hat napja már, az élet rég reánk ünt —
Már nincsen élet és nincsen halál,
Vér, szenny alól, uram, hozzád kiáltunk,
Hat napja tart: ma, hagyj pihenni már!

Turóczi József.

A csodák világából.

(A legszebb keleti zsidó legendák gyűjteménye.)

A szasszovi rabbi életéből.

Hosszunap előestéjén.

Hosszunap előestéjén, akkor, amikor a kol nid-rére került volna a sor, az összes chasszidok együtt voltak az imaházban és várták a rabbit. A rabbi azonban nem jött. Az egyik tanítványnak ekkor eszébe jutott, hogy a szasszovi meghagyta: ne várjanak rá, ha késik s csak kezdjenek a kol nid-rébe. Így is történt. Az ének után megérkezett a szasszovi.

A chasszidok csak később tudták meg, miért késett? A rabbi, utközben, egy házból gyermeksírást hallott. Bement a házba és ott egy gyermeket talált egymagában, akit szülei, akik az istentiszteletra mentek, egyedül hagytak odahaza s aki féltében keservesen sírt. A rabbi karjára vette a gyermeket s addig dudolt neki, addig játszott véle, amíg az elaludt.

A vásáron

Rabbi Leib gyakran utazott vásárookra s kereste az alkalmat, hogy a reászorulóknak segítségére lehessen. Megesett, hogy a kereskedők egyizben, elmerülve csepürágók bűvészműtávjainak szemléletében, megfélekedtek magukra hagyott marháik itatásáról és a szomjas állatok már nagyon lógatták a fejüket. Látva ezt, a rabbi vett egy vödört s biztos kézzel megitta a barmokat, olyan ügyesen, mintha sohasem is üzött volna más foglalkozást. Miközben itatott, megjelent a vásártéren egy kereskedő s így szólott hozzá:

— Hé! Ha már itatsz, itasd meg az én borjuimat is, amelyek ott rostokolnak a szomszéd melékutkában! Nem sajnállok akár egy garast se a fáradságodért!

Ahogy a kereskedő kívánta, a rabbi ugy cselekedett és addig nem hagyta el a vásárteret, amíg valamennyi marhának inni nem adott.

Hogyan tanulta meg a szasszovi, hogy mi a szeretet?

A rabbi így mesélte el:

Egy paraszt tanított meg rá, hogy mit jelent: szeretni? A paraszt társaival az ivóban ült. Hosszan hallgatott s csak akkor szólalt meg, mikor a bor megoldotta a nyelvét. Ekkor a szomszédjához fordult s ezt kérdezte tőle:

— Mondd: szeretsz-e vagy nem szeretsz?

A másik így felelt:

— Nagyon szeretlek.

— Azt mondod, szeretsz és, lám, még sem tudod, mi bajom? Ha szeretnél: tudnád.

A másik erre nem tudott válaszolni s mélyen hallgattak mind a ketten. En azonban megértettem: szeretni annyit tesz: megérezni minden kívánságát, buját, bánatát annak, akit szeretünk és magunkra venni a szenvedéseit.

A nászdal

Egy izben Rabbi Leib két szegény, árva gyermeket esketett össze és gondoskodott arról is, hogy lakodalmuk napja gondtalan legyen. Amikor a fiatal pár már a baldachin alatt állott, a rabbi arca tündöklött a boldogságtól, szívében egyszerre érezte a vőlegény apjának büszkeségét s a menyasszony apjának megilletődését és olyan figyelemmel hallgatott a lakodalmi zenészek játékára, mint még soha. Mint a nászdalban, amelyet játszanak, benne sir minden fájdalom s ujjong minden öröm. És így szólott a környezetéhez:

— Adná az Ég, hogy akkor is, amikor hivatásom betelt s abba a házba kísérnek, amely minden élő számára kijelöltetett, ezt a dalt játsszák a zenészek!

Sok-sok év mult el ez után az eset után, a rabbi mondásáról mindenki megfélekedzett már s egy szép napon a szasszovi rabbi meghalt. Másnap, egy zi-

mánkós téli délelőtt egy muzsikus banda az ország-uton Bródyba igyekezett esküvőre. A szánkójuk elé fogott lovak azonban egyszerre csak meggyorsították az ügetést, majd feltartóztathatlanul vágatni kezdtek s árkon-bokron át egy távoli és ismeretlen cél felé röpítették a szánkót. Végre egy temetőhöz értek és a temető előtt megállottak a megvadult ménnek. A temetőbe nagy embertömeg gyűlt össze és arra a kérdésre: kit temetnek? a zenészek ezt a választ nyerték:

— A szasszovi rabbit.

És a zenészek láttára valakinek egyszerre csak eszébe jutottak a rabbi szavai, az emlék szájról-szájra járt, végül az egész gyászoló gyülekezet kérte a muzsikusokat, hogy játsszák el a két árva gyermek lakodalmának a nászdalát.

És a rabbi koporsója mellett, édesen és fájdalmasan felzendült a nászinduló.

Élet a gheztóban.

Irta: Weisz Miksa dr.

Hogy a szinodusok szigorú határozata nem elszigetelt jelenség, mutatja a régi irodalom számos intézkedése, mely a könyv tiszteletére akarja nevelni a könyv népet. Megint a már sokszor idézett Jámborok könyvéhez fordulhatunk, melynek számos idevágó feljegyzése és rendelkezése közül néhány márkánsabbat ideiktatunk: Egy jámbor ember holttestét szentségtelen kezek sírjából kidobták és ütleggel illették. Egyik meghittjének megjelent aztán álmában és kijelentette neki, hogy ez büntetésképpen érte, mert látott rongyos könyveket és elmulasztotta azokat táblákba bekötöni. (646. §.) Prov. 3. 9. igéjét: «Tiszteld az Örökkévalót jobban vagyondnál» úgy értelmezi: Ha van gazdagságod, ezüstöd és aranyad vagy bármilyen értékes holmid, diszes szekrényt készíts számára, hogy kiemeljed becsét. Így cselekedj Isten vagyónával is, a könyvekkel. Ha tűzvész dülne fel házadat, előbb könyveidet mentsd meg. (648.) A könyvben ne tartsa az ember elrejtve tollát, vagy pénzét. Nedves, gyűrött lapokat nem szabad könyvbe préselni, hogy megszáradjanak és kismuljanak. (649.) Ha elejted pénzedet és könyvedet, előbb könyvedet vedd fel a földről.

Ha a könyv fedelén lévő zárral nem tudod könyvedet becsukni, térdeddel nem szoríthatod le a könyvet. (656—57.) Nem szabad könyvet ott tartani, hol élelmiszereink vannak, hogy eger ki ne rágja azokat. Ne használja fel a tanító a könyvet eszközhöz, mivel reáut a tanulóra. Könyvvel bűn kereskedni. Csak akkor vásároljon könyvet, ha lakóhelyén hiány van azokban, vagy ha a gyermekeknek nincs könyvük, amiből tanulhatnak. Kötelessége ez esetekben mindenkinek, ki könyveket talál, ezeket ily célra megvásárolni. (664. §.) A legnagyobb jótett, ha könyveket másoltatnak oly célból, hogy mások, kiknek nincs tehetségükben ezt megtenni, tanuljanak azokból. Egy asszony férjétől kapott ajándékából másolót fogadott, ki tanulni vágyók számára könyveket másolt. Isten tudós gyermekkel ajándékozta meg a jámbor asszonyt. (669. §.) Meghalt egy jámbor aggastyán, könyveit szétforgácsolták a vásárlók. Ott volt egy bölcs, ki azt mondta a busuló tudósoknak: Megmondom nektek, miért lett ez a könyvek sorsa. Tulajdonosuk azt mondogatta: nem adom azokat kölcsön másoknak, mert öreg ember vagyok, ha a kölcsönvevők sűrűen forgatják majd könyveimet, eltörlődnek majd betűik és én nem tudok majd olvasni bennük. Már pedig bűnös az ilyen okoskodás. Jobb, ha mások olvassák és használják a könyveket, még akkor is, ha eltörlődnek betűik, mintsem hogy zár alá kerüljenek, rejtett helyre, ahol senkisémm tanulhat belőlük. (673.) Egy jámbor végrendeletében meghagyta fiának, hogy még ellenségének is adjon könyvet kölcsön. (676. §.)

Német- és Franciaországon kívül is voltak országok, melyekben a zsidó közösségek közös munkára egyesültek a hitélet erősítésére egyrészt, másrészt pedig, hogy közös veszélyekkel szemben egyetértőleg védekezhessenek. Így 1614-ben gyülekeztek Bolognában, Róma, Pádua, Ferrara és más olasz községek képviselői. A lengyel zsidók történetében nagy szerepet játszik a tizenhatodik századtól kezdve a Váád Árbá-Arocausz, a négy ország gyülekezete, mely Nagy Lengyelország, Kis Lengyelország, Russia és Litvánia rabbijait egyesítette. A lengyel zsidóság egységes irányításában igen nagy szerepe volt a szinodusnak, mely Lublinban és Jaroszlavban ülésezett. Elettbevágó, praktikus kérdésekkel foglalkozott, még a sűrűen megjelenő irodalmi termékek fölött is gyakorolt némi cenzurát. Sokáig tartott, míg Magyarországon tartották meg az első rabbigyűlést. Pakson 1844-ben folyt le az, elsőnek próbálta «a magyar zsidóság tán egyoldalu, de egységes szervezését».

Volt idő Izraelben, mikor rabbi a tanításért — és ebben merült ki főleg szoroson vett rabbinikus tevékenysége — fizetést nem fogadott el. Követte abban a régi talmudi tanítók ragyogó példáját, kik néha a műhelyből, melyben a kalapácsot forgatták, vagy az erdőből, hol fát vágtak, a tanházba siettek, hogy a szavukat szomjuhozó hallgatóság előtt magyarázzák az Irást. Még Jákob Möllnről (Maháril) beszélnek tanítványai, hogy a Párneszé hámedina (vidéke előjárói) részéről neki felajánlott összegeket tanítványai támogatására használta fel. Házasságok közvetítéséből, melyet kora vallási és erkölcsi felfogása Istennek tetsző műnek deklarált, tartotta fenn magát. Más rabbik is magánfeleknek tett szolgálatért, mint esketés, chalica, válás stb. fogadtak el csupán fizetést. Csak a fekete halál utáni évek szomorú megélhetési viszonyai produkálták a rabbifizetéseket, melyek a községi tagok adójából folytak egyrészt, másrészt pedig egyes alkalmakból, melyekben igénybe vették a rabbi tevékenységét. Hozzájárultak még az egyes ünnepek előtt küldött adományok is. Nagyon lerombolta ez a rabbik tekintélyét és bizony azóta sok-sok kellemetlenségről tud a krónika, melyet okoztak a rabbinak és „sok tollat törtek el és sok tentát pazaroltak el” e pörök leírásában.

Siralom.

*Dörögjön és cikázzék most az ég
és harsanó jaj-kürtök zúgjanak!
A könnyeim ömljenek —
vagy értetek már sirnom sem szabad?*

*Az énekes pacsirtát kérditek,
hogy őse fészket merre verte fel?
Pacsirta a poeta is,
ha fáj a lelke, halkán énekel.*

*Mint templom romján bús Jeremiás,
úgy állok itt az omladék felett.
Magyar vagyok, zsidó vagyok:
két ősi átok marja szívemet.*

*Hadd lenne tűz a könnyező dalom,
mely, mint az égből, lelkemből szakad,
hogy északfény borongja be
a temetőt a Kárpátok alatt.*

*A Duna mentén küldöm gyászdalom
szép ifju halott életünk felett:
A puszta magyar sírokon
mikor lesz majd virágos kikelet?*

Bródy László.

Jövő számunk: PURIM-SZÁM.

PÁLYÁZAT.

A kunszentmiklósi izr. hitközség a שמש (templomszolga)-állásra pályázatot hirdet.

Pályázótól megkívánatik, hogy magyar honpolgár, ש"ב וקורא előimádkozó és liberer legyen. Eddigi működést, családi állapotot és életkort igazoló okmányokkal felszerelt kérvények f. é. március hó 20-ig alulírt előjárósághoz nyújtandók be. Az állás azonnal elfoglalandó. Próbára jelentkezhetnek és utiköltségek csakis a megválasztottnak fognak megtérítettetni.

Javadalmazás megegyezés szerint. Természetbeni lakáson kívül fél-sehita és a szokásos mellékjövedelmek.

Kunszentmiklós, 1920. febr. hó.

Dr. Bauer Jakab,
hitk. elnök.

Reisz Jenő,
hitk. jegyző.

PÁLYÁZAT.

A kunszentmiklósi izr. hitközségnél a metszői ש"ב és főkantori állás betöltendő.

Szigoruan valláserkölcsei életmódu, mint metsző három elismert orth. rabbi által képesített, igen jó és kellemes hangú pályázók, képesítési és működési bizonyítványaik másolatával ellátott, magyar honosságukat, életkorukat és családi állapotukat igazoló és fizetési igényeiket feltüntető folyamodványukat legkésőbb f. é. március 25-ig alulírt előjárósághoz küldhetik be. Csakis próbaelőadásra meghívottaknak fog a költség megtérítettetni.

Kunszentmiklós, 1920. febr. hó.

Dr. Bauer Jakab,
hitk. elnök.

Reisz Jenő,
hitk. jegyző.

PÁLYÁZAT.

A körmendi izr. hitközségnél évi 3000 korona fizetés, 4200 korona drágasági pótlék, szabad lakás, fél sechita, — mely után minden kóser marha vágásáért jár egy fél kilogr. hus, két korona díj és minden borju után egynegyed kilogr. hus és egy korona díj — és a szokásos mellékjövedelemmel járó kántori קורא és שוחט ובודק állás azonnal betöltendő.

Pályázók jól felszerelt, minősítésüket, korukat, honosságukat, családi állapotukat és eddigi erkölcs-veléti életüket feltüntető kérvényüket f. évi március hó 8-ig az alulírt elnökséghez küldjék be.

Nőtlen, zeneértő és מוהל előnyben részesül.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsáttatnak és az utiköltség csak azoknak térített meg.

Körmend, 1920. évi február 9-én.

A hitközség részéről:

Wurmfeld Ignác
jegyző.

Grünbaum Béla
hitk. elnök.

Hajszálakat

hölgyek arcáról, karjáról végleg kiirtja felelősséggel **Follák Sarolta** kozmetikus, Budapest, VI., Andrassy-ut 38. „Miracle” hajeltávolítószert szétküldése utasítással. Szépségápolás. Szemölcsirtás. Fagykezelések.

TÜZIFA

nagy kalóriájú, kemény aprított, azonnal házhoz szállítva, pincébe maximált áron alul megrendelhető **RADÓCZ** és **TÁRSA** tűzifakereskedők irodájában, VIII., Népszínház-utca 16. Gőzfűtéses házakba, kazánba, ipari célra, vendéglősöknek vaggontételben. Telefon József 28-63.

Sirkövek

KOHN ARNOLD Budapest, VII., Károly-körut 15. Telefon: József 115-08
nagy raktára :: Szombat és izr. ünnepeken zárva.

Csász. és kir. udvari és kamarai fényképész

Kossak utóda
KOMÁROMI

IV., Kossuth Lajos-u. 12.

Előkelő és régi belvárosi műterem. Elsőrangú fényképek, művészi munka.

Telefon 81. sz. — Lift.

NAPTÁR.

Vasárnap, február 29., ádár 10., hétfő 11., kedd 12., szerda 13. Eszter bőjtje (tánisz-Eszter). Este Megila felolvasása, csütörtök 14. Purim, péntek 15. Susán-purim, szombat 16. — Heti szidra: Ki-sziszó. (M. II. 30. f., 11 v. — 34 f.). — Haftoro: Vájhi jomim rábim. (Kir. I. 18. f.). Szombat bejövetele: 5 ó. 25 p., kimenetele: 6 ó. 35 p.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Férjhez adnám sógornőmet 20.000 korona hozománnyal és dus kelengyével 32-35 éves fiatalemberhez. Levelek „27 éves” jelige alatt a hirdetési osztályhoz.

Tisztviselő keres uri helyen kóser ebédet. Szíves ajánlatokat kér „Tanácsos” jeligére a hirdetési osztályhoz.

Benősülne érettségizett, jelenleg is nagyobb r.-t.-nál állásban levő tisztviselő bármily kereskedelmi vagy ipari vállalattal rendelkező családhoz. Nálánál (24 év) fiatalabb, csinos, intelligens leánnyal óhajt megismerkedni. Leveleket „Korrekt” jeligével a hirdetési osztály továbbít.

Folyékony borseprüt és romlott bort vesz

Telefon: „Szob 4”

Steiner Bernát
Szob. kont. megye.

Poprádfelkai Konzerogyár gyártmányai megérkeztek

vegyes lz, som-, mána-, áfonyalv stb. azonnal szállítható

LUKÁCS REZSŐ

Budapest, VIII., Barcsay-u. 11
Telefon: József 124-51.

SIRKÖVEK

LÖWY J.-nél BUDÁN,
II., Fő-utca 88. (Saját házában.)
Telefon: 146-99.

BOROLIN-SÓSBORSZESZ

azonnali szállításra, nagy mennyiségben kapható:

ARMUTH MÁRK-nál

Telefon 49-24,

Budapest, VI., Nagymező-utca 22.

Elegáns Luxusautók

bérelhetők külföldre, vidékre és a városban bármely időben a

Király Automobil R.-Társaságnál

VII., Király-utca 11. sz.

Tel.: József 134-01, 124-02, 124-03.

Bélyeggyűjtők!

Budapest, IV. ker., Magyar-utca 1. szám.

Amatőrök Forgalmi Szövetkezete

Ismertető és készletjegyzék Kor. 2.50 ellenében bérmentve.

Ertesítés.

Tisztelt vevőimet értesítem, hogy kefenagykereskedésem kicsinybeni eladási osztályát ismét megnyitottam, ahol kefeárakat kicsinyben is nagybeni árak mellett árusítok. Külön kedvezmény: naponta egy-egy cikk az engross áron alul kerül eladásra amit, külön a napilapok apróhirdetéseiben jelezni fogok. Tisztelettel

Zafir Soma

VI., Király-utca 16., I. udvar.

Telefon: 13-65.

Drágaköves

TELEFON 24-50.

ékszereket, arany- és ezüst-árakat, régiségeket vesz a legmagasabb áron

BÁLINT NÁNDOR ékszerész
KÁROLY-KÖRUT 16. SZ.

KÜRTI-CIPŐKRÉM

a világ legjobb
schevro pasztája

KAPHATÓ MINDENÜTT!

Sérubben szenvedők,

köldöktörések is, ha még oly régiük és ahol mindenféle sérvkötők már hiábavalónak bizonyultak, szabadalmazott sérvkötőimmal fájdalom nélkül, személyes megje. enes mellett biztosan gyógyulhatnak. Fogadási óra: 2-5-ig.

Tillmann M., Budapest, V., Arany János-utca 9. III. 3.

Olvassa a napilapokban

Zafir Soma kefenagykereskedő apróhirdetéseit. ::: Telefon 13-65.

Nem vándorolnak

olvasatlanul a papirkosárba körlevelei, ajánlatai stb. ha ezeket az „OPALOGRAPH” készüléken sokszorosítja. Ha kívánja, vételkényszer nélkül, díjtalanul bemutatja az

ESTA FOTOIPAR

Budapest, IV., Ferenciek-tere 2. szám.

Telefon: 122-70.

László Ignác

festék-, olaj- kocsi-kenőcs és vegyitermékek nagykereskedése
Budapest, VIII., Mária-utca 1. sz.
Telefon: József 28-52.

LÖWY JENŐ ÉS TÁRSA

Fűszer-, gyarmatáru- és vegyitermékek nagykereskedése

Központi iroda és raktár:

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 61.

Vidéki kereskedők figyelmébe!

Ajánlunk legjutányosabb napi árban rum-, likőr- és mindennemű szeszestál-különlegességeket.

BIRÓ és LUDWIG szeszáru-nagykereskedők
Budapest, VI., Aradi-utca 16. szám. Telefon: 67-00.

Csodásan szép

olasz fehér gyertya, mosószappan, pipereszappan, valamint mindennemű **fűszer- és gyarmatáru** jutányosan raktárról kapható

BENEDICT és LÁSZLÓ fűszer és gyarmatáru-nagykereskedőknél,
Budapest, V. kerület, Honvéd utca 18. szám.

Brilliánsok, arany, ezüst, platinát, régiségekért sít. a legmagasabb árt fizetem.
WEISSELBERGER M. J. V., Bálvány-utca 21. sz. (Aranv János-u. sarok).

Fischer József és Társa
villamos erőre berendezett kftt gyára
Budapest, VIII., Práter-utca 33. - Telefonszám: József 14-00.

Brilliánst, aranyat, ezüstöt, gyöngyöt, platinát, hagyatékot rendkívül magas napi áron vásárol
BERÉNYI ékszerész, VI., Andrásy-ut 55. Telefonszám: 71-74.

Sárcipőt, hócipőt és minden gummit javít, vulkanizál **NEUMANN,** Ó-utca 51. Gyár-utca sarok.

VESZEK ÉS ELADOK magyar és héber nyelvű könyveket, **MÜLLER,** Laudon-u.2. Király-u.sarok.

Brilliánsokat, aranyat, gyöngyöket, ezüstöt, platinát, régiségeket legmagasabb **bécsi árban** vesz.
BÖHM HUGÓ ékszerész **BUDAPEST,** VI., ANDRÁSSY-UT 61. SZÁM.

Szőrmeárukat és vadbőröket veszek és becsérellek, szűcsmunkákat olcsón készítek
LEBLOVITZ szűcsmester, Budapest, IX., Üllői-ut 95. szám.
Telefon: József 6-24.

Mielőtt rendelne, fűszer, gyarmatárú, déli-gyümölcsöt és gyertyát, kérjen árjegyzéket
STEIN BERNÁT cégtől, Vidékre postacsomagokban Budapest, IX., Ráday-utca 9. is szállít utánvét mellett.

Brilliánst, gyöngyöt, aranyat, ezüstöt, platinát és ékszer
bárkinél drágábban veszek
SINGER J., IV., Egyetem-utca 11. Telefon: 124-21.

WILHEIM ÉS GLASER
sebészeti gummiárú és kötszerek nagykereskedése
Bpest, VI., Nagymező-u. 51. Telefon: 163-85.

Alpár és Alpár
Károly-körút 19
Hüvelyek

Brilliánsokat, aranyat, platinát, ezüstöt legmagasabb napi áron veszek. Ékszeresek, :: orák olcsón vásárolhatók ::
DEUTSCH ékszerésznél, Bpest, Károly-körút 28. (Gerlóczy u. mellett.)
Vigyáza: a címre.

Hamisfogakat
Díszlányakat, platina, arany- és ezüst- lövedékekkel
drágán veszek!
GROSS ANTAL József-körút 23. sz. félemelet 1.

ZSÁKOK erőpapíronából.
gabona, liszt, korpá, cukor és **FALUDI ÉS ELEK** minden egyéb termény részére, Budapest, V., Nagykorona-u. 22.
PAPIRSPÁRGA, ZSÁKSZINEG, Telefonszám: 82-37 és 175-80. Sürgőnycim: „SEGEL“

Brilliánsokat, gyöngyöket, platinát, használt ékszereket mindenkinél drágábban vesz **SZÉKELY EMI** ékszerüzlete, VI., Király-utca 51. sz. Teréz-templommal szemben. Telefonszám: József 105-35.

Allg használt kitézőhangu **HANGLEMEZEK**
óriási választékban 20 koronáért kaphatók
WÁGNER (Hangszerkirály)
fiókjában, Budapest, IX kerület, Rádai-utca 18. szám.

Brilliánst, gyöngyöket, aranyat, platinát, ezüstöt, ékszereket veszek a legmagasabb árban.
FRIED A. ékszerész, VII., Rakoczi-ut 2. sz.

IRÓGÉPET azonnal szállít, becsérel, szakszertűen javít Eckstein Gyula írógép és írodabutor-telepe. Budapest, IV., Párisi-utca 1. I. em. □□□□□□□□ Telefon: 126-06

BRILLIÁNST, aranyat, ezüstöt legmagasabb napi árban vesz: Schiller, Kecskeméti-utca 11. szám.

Perzsa- és Szmirna szőnyegeket
vesz legmagasabb árban: **Benyovits**
Telefon-szám: 115-14 Károly-körút 9 sz. I. emelet.

KOKSZOT szállít házhoz, maximális árban
DARVAS IMRE pestszentlőrinci bányakokszetelepe
Központi megrendelési iroda: Budapest, Üllői-ut 52 B. Telefon József 30-88.

Táblaüveg,
ornament tükörkeret, lécz, gyémánt és üvegragasz legjutányosabban kapható itj. **WEISS GYULA** áblaüvegnagykereskedőnél, **BUDAPEST, V., Vadász-utca 29.** Tel. 44-19. Sürgőnycim: Weiss 4419.

„DUNA“ SZÁLLITMÁNYOZÁSI ÉS BIZOMÁNYI VÁLLALAT
BUDAPEST, V., BÁLVÁNY-U. 18. SZ. FÉLEMELET.
Sürgőnycim: Képviseletek - Szállítás és bizományv - Nautsped Export a keletre és a balkánra. Elvámolás, TELEFON beraktározás. Gyűjtő- és transzito-forgalom.

KÉZMOSÁS ÉS TOROKÖBLÍTÉS
a legfontosabb járvány idején a
MAGNOL
tudományosan beigazoltan a legerősebb fertőtlenítő szer, nem mérgező, hatásában többszörösen felülmúlja a szublimátot és karbont. Készítő „Chinoin“ gyógyszer- és vegyészeti termékek gyára részvénytársaság. Újpest.
KAPHATÓ MINDEN GYÓGYTÁRBAN !!

Brilliánsokat, aranyat, ezüstöt, ékszereket magas árban vesz
FRIEDLÄNDER ÁRMIN arany- és ékszerárugyár, Budapest, VII., Dohány-utca 1/a. szám.

Tintner Ármin

zsineg- kötél-, és jutaárak nagykereskedése
 BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 8. SZÁM.
 Telefon: József 123-51.

BRILLIÁNST, aranyat, ezüstöt, ékszer, gyöngyöt és platinát legmagasabb napi árban vesz:
ADLER ékszerész, VI., Király-utca 44.

Fájós lábakra készít cipőket
GERŐ ADOLF FIA Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 4.

ARANYAT

ezüstöt, brilliánsokat, gyöngyöket, régiségeket, hagyatékot, teljes értékben veszek, ékszerek nálam olcsón kaphatók.

Schmelczer Benő, Budapest, IV., Károly király-ut 28. Telefonszám: 139-43.

BENZIN-GYERTYA

30 gr. egy töltés. — 30 órát ég.

Tiszta sárgarézről készült. Rendkívül tartós és robbanásmentes. Különösen alkalmas péntek esti, ünnepi-gyertyagyújtásra. Nagyobb zsidó templomokban már hosszabb idő óta használatban.

Darabonként 100 korona. — 2 hónapi égőanyag 20 korona. Nagyban és kicsinyben. — Vízonteladónak árendedmény.

BÁRDI VILMOS BUDAPEST,
 VII., RÁKÓCZI-UT 12. — Telefon József 120-22.

Amerikai rendszer az ékszerkereskedelem terén.

Rendkívül célszerű újítást léptetett életbe a kitlino hírnevű Hellinger Henrik óras és ékszerész. A cég magánosoktól bizományba átvesz ékszerárut és műtárgyakat, melyeket a legkedvezőbb feltételek mellett áruba bocsát. Ezen újítással úgy az eladó, mint a vevő részére nagy előnyöket biztosít

HELLINGER HENRIK
 IV., Türr István-utca 9. szám, félemelet (Váci-utca sarok).

Jutazsákokat és papírfonalu zsákokat

kipróbált minőségekben ajánlok minden célra, azonnali szállításra

Nagel Adolf

Budapest, V., Arany János-utca 10.

Telefon: 35-92, 104-10,
 164-00, 112-79, 80-82.

Táviratcim: NAGELA.

Fiókgyárak:
 BUDAPEST, FIUME,
 ZÁGRÁB.

Kölcsönzsákok, kölcsönponyvák.

Írógépeket vesz, cserél, javít:
FARAGÓ TESTVÉREK
 VI., Nagymező-utca 8.

ZSÁK, ZSINEG és PONYVA Schillinger Miksa cégnél,
 Budapest, V., Rudolf-rakp. 7.
 Alapítatott: 1878. Zsák- és ponyvakölcsönzés. Távirat: Schillinger 4523.

ÉKSZEREIT, Gondolja meg!!
 ha el akarja adni, nálam a legmagasabb árat érheti el.
Brilliánst karátját 26.000 koronáig, **aranyat, platinát** 30 koronától 300 koronáig.
Weinberger, ékszerész, Budapest, Baross-utca 125.

BŐRVISZKETE, G,

sóvar, ótvár, sömör és rühességnél azonnal vegyen egy adag Czaich-féle „Kontrakulin“ kenőcsöt, hozzávaló szappannal együtt, amely teljesen szagtalan, nem piszkít és Önnek biztosan használ. Kapható mindenütt. Főraktár: Czaich Zs. Cornél gyógyszerésznél, Budapest, VII., Wesselényi-utca 30. (Klauzál-utca sarok). „Báró Wesselényi“ gyógyszerár.

Dénes Ödön

Import - Export

BUDAPEST, VIII., Rákóczi-ut 55. || :: WIEN, II., :: Glockengasse 18.

Schweizi ház **BRILLIÁNST,** gyöngyöt, aranyat, platinát horribilis áron.
 megbízásából veszek **Singer** ékszerész Budapest Rottenbiller-utca 24

KELETI J. ORTHOPÁDIAI MŰINTÉZETE
 Budapest, IV., Koronaherceg-utca 17.

Gyárt tökéletes technikai kivitelben: műlábakat, műkezeket, sérvkötőket, haskötőket stb. — Dus választék az összes betegápolási gummiárukban és műszerekben. Külön női osztály (szakavatott női kiszolgálással). Hvgiea, IV., Eskü-ut 6.

Gusto Vanillin-cukor Ella-pudding. Neptun-citrom ismét kapható.
STELLA-SÜTŐPORGYÁR, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 46. sz.

Brilliánsokat, aranyat, gyöngyöket, ezüstöt, régiségeket magas napi árban vesz **Schwarcz** ékszerüzlete
 Budapest, IV. kerület, Múzeum-körut 21. szám.

Amerikai Hangverseny-zongorák

érkeztek, s megtekinthetők **Sternberg** hangszer-gyár budapesti (Rákóczi-ut 60. sz.) zenepalotájának zongora-termeiben. Ugyanott vásárolhatók a Karn-féle és „Chicago Cottage“ amerikai orgonaharmóniumok. □ □ □ □ □ □ □ □